

PÍSNÍČKY.
IDYLLA.

Psáno r. 1915.
Zvon.

I.

Ve dne byl Franc, v noci Vanýsek; od snídani do večere chodil v červeném, vyruhlém fraku, v nohavicích po kolena, v punčochách, ve střevících, v noci v botách, v ošumělém kabátě, přes nějž na podzim a v zimě oblékal límcový plášť. Jeho, France Vanýska, věk bylo nesnadno spravedlivě určit. Há-dali mu od třiceti do padesáti. Byl vytáhlý, vychrtlý, nedojedený, takže červený frak se zašlým premová-ním na něm visel. Za dne sloužil jako lokaj starému baronu Malovcovi z Malovic, jehož byl poddaný, v noci, ozbrojen starou halapartnou, hlídal jako po-nocný jeho Střezmířský zámek.

Po ránu přinesl svému pánu snídani, pak ho strožil, svléknuv s něho květovaný župan. Při tom strojení musil se hodně natahovat, jako by objímal tělo mohutného dubu, neboť starý baron byl velký, ramenatý a měl teřich neobvyčejně požehnaný, silně povydaný. Když pán tloušťkou dýchavičný jedl, cho-dil Franc kolem něho mlčky a plaše, skoro po špič-kách, nespouštěje svých bledých, ulekanych očí s je-ho plného, krevnatého obličej s lalokem a pokaždé ustrašeně poskočil, když starý baron chrčivě poru-čil: „Franc, odnes to“, nebo: „Franc, ještě jednou“, což přikazoval častěji nežli „odnes to“. To byla tak všechna jeho řeč.

Mezi těmito službami mohl Franc dělati, co chtěl, a on dělal skoro pořád jedno, že se v předpokoji

zašlých, květovaných čalounu posiloval na noční službu, t. j. dřímá nebo i tvrdě spal sedě v rozviklané, staré lenošce.

Občas uhodila změna, když přinesl. svému baronu dopis došlý od jeho synovce rytíře Jeníka z Bratřic, důstojníka, jenž sloužil v poli proti Francouzům, nebo když přijela neč. pánova, mladá vdova, baronka Malovcová. Když ji ohlásili, musil Franc nejprve obstarat paruku páně i cop, a pak skoro pořád poskakoval a ještě ulekaněji než jindy, neboť baronka, vznešená, hrdá dáma, si toho naporoučela, a uměla poroučet zkrátka a ostře. Franc si pokaždé, když odjela, zhluboka vydechl a těšil se, že teď bude svatý pokoj, že se bude moci v starém křesle zase posilovat na noční službu.

Než i za noční služby, když přestal být Francem a byl Vanýskem, posiloval se, pravda že ne v lenošce, nýbrž kdekoliv, nejčastěji, zvláště letního času, na lavičce pod starou lipou v boku nevelkého zámečku, do jehož oken v prvním a posledním patře pošlehovaly za větru větve její ohromné koruny stínící vrata do zahrady a malého parku za zámečkem.

Tak tu pod lipou se nejraději posiloval, když nahoře v oknech setmělo se, když pan baron ležel na loži pod zastřenými nebesy a snad i spal, když spal všechno zámeček a spal i dvůr a ovčín za prostranstvím před zámečkem a spala dvojité alej košatých lip na tom prostranství mezi zámečkem a dvorem, a spaly a ztemněly stromy ovocné i divoké na zahradě i v malém parku.

Než tu pod hustým krytem staré lípy se Vanýsek někdy ulekaně vytrhl z nejsladšího spánku, když nahoře v patře znenadání se otevřelo okno a s něho zavolal chrčivý hlas: „Vanýsku!“

To starý baron, který nemíval vždy spaní a kterého noční ticho netěšilo, volal, nikoliv lokaje, nýbrž ponocného. A Vanýsek ponocný popadnuv halapartnu, rozespalý, polekán, volal nahoru, co poroučí Jeho Milost. A hlas shora:

„Zpívej, Vanýsku!“

A Vanýsek, jenž měl dobrý sluch a tenor trochu vyšeptalý, ihned spustil:

»Odbila . . . hodina —«

Neodbila, neboť Střezmířský zámček mansardové střechy neměl ani věžičky ani hodin, a Vanýsek také žádných v kapse, ani bicích „cibulí“ ani tichých, jen tikajících, ale přece pokaždé zazpíval kolikátá odbila, jenže pokaždé přehnaně. Hodinu i dvě přidal, aby ukázal svou bdělost, hlavně však aby baronovi ukrátil trochu noc třeba že klamavě.

Po tomto ponocenském popěvku spustil nějakou pobožnou, obyčejně k panně Marii. Nezpíval však stoje pod oknem jako o kassací, to nesměl, nýbrž vykročil, a obcházíje pod okny zámčku a dále v aleji před ním, šveholil svou píseň do nočního ticha, i dále ke dvoru, než jen tak daleko, aby baronovi nezanikl jeho zpěv, aby mu z ticha a temna, tu plněji, tu tlumeněji a zase blíže se, zavzníval nahoru do otevřeného okna.

Když Vanýsek obchůzkou se vrátil opět pod starou lípu a nová pobídka se shora neozvala a v okně byla tma, zakončoval pianissimem, usedaje na lavičku pod lípu. Při tom opřel halapartnu o kmen, pak svá záda i hlavu, zmíkl, zvedl bradu, zavřel oči, otevřel ústa a hned upadl v „posilu“, ze které se vytrhl až za svítání, kdy se vracel domů, kdy přestával být Vanýskem, nočním strážcem, a začínal být opět Francem, lokajem.

II.

Skoro každého dne, když svlékl France a měl být Vanýskem, zastavil se dole v přízemí v klenutém, vybíléném čeledníku, jehož obě okna tak jako oslatní v přízemku zvenčí chránily železné mříže. V čeledníku scházela se tou polvečerní chvílí společnost. Stále tu meškala stará kuchařka panující v kuchyni vedle čeledníku, a starší, o hodně starší Kulichová, ohnutá babička, někdy chuva dotčeného již důstojníka, synovce starého barona, a chuva důstojníkovy sestry, teď ovdovělé hraběnky Vratislavové v Praze žijící.

Stařena Kulichová v bílém, selském čepěčku plátěném, v červených punčochách a pantoflích, sedala na nízké stoličce poblíže velkých, tmavě zelených kamen. Sem do toho koutku, když byla sama, chodila často klíbačka; ale babka hned obživla a hned se rozhovořila, když jako laštovice přilítla ze dvora správceva panna Rozárka, sedmnáctiletá, slíčná, svěží, hnědých, veselých očí, všechna veselá, pořád rozezpíváná, ráda se smějící. Třeba kolikráte denně zaskočila k povídavé stařeně, která uměla tolik písniček a tolik věděla o jejich vrchnosti, nejvíce však o svých mladých letech, když sloužila na Radvanovském zámečku, když tam chovala a vodila mladého pána, „co teď ve vojanských službách stojí“, a jeho sestřičku, teď její Milost paní hraběnku Vratislavovou, co se jím nazpívala, i když povyrostli, co navypravovala, oh a nazpívala!

I o jejích paní mámě často povídala, jak s ní žila poslední léta v Táboře na vdovském jejím sídle a k smrti jí tam dosloužila, to že byla hodná paní, vznešená, rodem Malovcová, sestra pana barona tady, ale sprostná, a že si ráda šňupla prezilu, to že

ona, Tereza Kulichová, vždycky jí nastrouhala tabáčku, od jiného že si stará paní nedala nastrouhat; a pobožná že byla, bože, patnáctero modlitebních knížek že po ní ostalo, patnáctero, a jak vzpomínala na syna na vojně, každé hodiny, každé chvíle, zvláště když dostala zprávu, že tam daleko, někde v Nydrlantu byl raněn, to že se namodlila, a ona, Kulichová, také, sama i s paní baronkou, ta že vždycky: „Rezo, pojď“, a to že již věděla, že do kostela.

Rozárka ráda poslouchala o staré paní, ale raději o tom oficiíru; na toho se i někdy optala. Nejčastěji však na písničky, jak ta, ona, že o ní slyšela nebo ji zaslechla, ale jen začátek, takhle že se začíná. A stará Kulichová hned pověděla nebo Rozárčin začátek chytila a dále notovala svým třeslavým, stařenským hlasem; někdy, pravda, nemohla si hned vzpomenout, ale vzpomněla si přece, přišla vždycky na žádanou písničku, třeba až za půl dne, třeba i v noci, když nemohla spát.

Rozárka jen písničky sháněla, takže stará kucharka o ní prohodila, že to děvče má písničkami hlavu rozházenou. Zpívalať přes tu chvíli, zpívala nebo jen si pozvukovala, doma i venku, za dne i večer. A hlas měla — Kantor dole ve vsi, Matěj Kasal, převýborný muzikus, ten hlas velmi chválil a mínil, kdyby správcevic panna byla ve zpěvu cvičena, že by zpívala na kruchtě bravúrarie, až by se všecko po kruchtě obracelo, a starý pan baron, kdyby byl mladý, že by si ji pro ten zpěv také tak oblíbil jako nebožtík Malovec, on, Uhřický, Johanku Olivovu, ten že se pro její líbezný zpěv a vůbec pak po ní tak pobláznil, že si ji, kantorovu dcerku, vzal za manželku a tak na paní baronku ji povýšil.

Rozárka zaskočila si ke staré Kulichové také někdy podvečer, když tam o černé hodince zasedala

společnost, ty dvě stařeny, ušňupaný zahradník zámecký a Matěj Kasal, kantor, neméně ušňupaný, kterýž osvěžoval svůj nos zpravidla jen z polovičky. Jenom někdy, ve zvláštní náladě, potěšen nebo rozveselen, uděloval šňupce oběma dírkám hned po sobě s veselým „tu máš ty“ (pravé), „tu máš ty“ (levé), a hned ještě každé po šňupci přídavkem: „Tu máte obě dvě“.

Do této společnosti tedy přicházel také Vanýsek jako Franc lokaj, třeba že už mívál na sobě ponocenský háv, a přicházel tam ze dvora praktikant Petr Klen (měl copánek a černou mašli v týle), syn bohatého měšťana v sousedním městě, kterýž měšťan měl dům a velký statek a dal syna sem do dvora na ten rok na vyučenou, aby se zdokonalil v hospodářství. Ten praktikant byl osmahlý mladík příjemného, mírného obličej, náramný však bojovník, to jest v tom, že vášnivě rád vykládal o vojně, jak toho času bouřila v Itálii, na Rejně i v Nizozemí.

Zprávy mu nepřímou dodával Franc Vanýsek, půjčuje mu německé Poštovské noviny baronovy. Nad to ještě loudil praktikant na Vanýskovi, kdykoliv zaslechl, že mladý pán poslal baronovi psaní, naléhavě loudil, aby Vanýsek u pána zašukal stran toho pana oficíra, že by baron snad nějakou novinu utrousil, až Franc nad takovou všetečností a troufalostí trnul. V těch starých novinách, které, i když čerstvé došly, přinášely zprávy už zastaralé, byla praktikantova nejhlubší studnice. Někdy se také rozběhl do města navštívit rodiče, ale také vyzvěděl, došly-li nějaké zprávy, posbíral, jak je s wojnou, co nového na bojištích.

Jakživ snad z pušky nevystřelil; než lady v čeledníku stavěl batterie, bouchal z děl, vykládal o štuknechtech a jiném vojsku, o švališerích a kyrysarech,

o pěších plucích, z nichž mnohé vypočítával jménem, věděl, jak dlouhý cop mají přesně dle vojenské míry, jaké výložky, jaké knoflíky.

Zahradník a kantor pošňupávali, poslouchali, stará kuchařka trnula nad těmi bitvami, bába Kulichová často podřimovala; jen panna Rozárka vedle ní na stoličce, třeba že mladého válečníka ráda poslouchala a s tichým potěšením jej pozorovala, občas uhodila znenadání do jeho bitvy nějakým škádlivým nápadem, všetečnou, podivnou otázkou, nebo nedbajíc vojska a hřmění děl, zeptala se z ničeho nic, jak ji nápad přilítl, staré Kulichové na nějakou písničku nebo se i rozesmála.

Mladý praktikant, „generál“, tak jej Rozárka vesle pojmenovala, zarážel se těmi vpády, někdy se i zmátl, ale nezlobil se, nemohl. Od panny Rozárky všecko přijal a rád i poslouchal, když se rozesmála. Smálat se, radost poslouchat. I ti dva staří, i Vanýsek s libostí slyšeli její smích. Zahradník se vyslovil, že se panna Rozárka směje jako hrdlička; kantor přisvědčil a dodal, že to její zasmání někdy, když se směje tišeji, je jako když vítr foukne do harfy, do harfových strun, jako líbezné arpeggio.

I hrdou baronku Malovcovou, mimochodem řečeno, Rozárčin smích mocně překvapil, počátkem podzimu, když baronka přijela na Střezmíř navštívit svého strýce. Seděla s ním nahoře v patře a tu otevřeným oknem pojednou zdola, ze zahrady sluncem vyzářené, zazvonilo lahodně bujné, dívčí zasmání, upřímný, srdečný smích, a v něm všecka jará veselost, mládí. Baronka překvapena maně přistoupila k oknu podívat se, kdo tak rozkošně se směje a žasnouc prohodila k starému, chrčivému strýci:

„C'est un rire unique.“

Jednou byla panna Rozárka jako myška; pozorně poslouchala, s „generála“ očí nespustila, to když vykládal o plzeňském regimentu, o jeho granátnickém praporu, u něhož téhož času sloužil také synovec starého barona, že ti granátníci mají uniformu celou bílou, bílý fráček se šusky červeně vyloženými, červené výložky, bílé řemení, velkou, černou brašnu po boku, vysokou, huňatou čepici na hlavě, a každý že je jako obr, to že je podívána. Do toho líčení Rozárka znenadání otázkou, je-li mladý baron, oficír, také tak oblečen.

„Ještě onačeji. Také celý bílý, ale huňatou čepici nenosí, to má třírohý klobouček zlatem přemo-
vaný a zlaté knoflíky, a žádnou brašnu, nic, a sprosté gamaše taky ne, to má krásné, vysoké boty přes bílé, úzké nohavice, a tadyhle kolem pasu bandalir a dlouhé, zlaté šťapce a kord zlatený; imi samé zlato, krása. —“

To Rozárku zmátlo. Stará Kulichová o něm ji nak vypravovala, jinak ho vypodobnila. Teď měla Rozárka pojednou na očích krásného, bílého oficíra, na němž se zlatem jen lěpytilo. Při tom hned na písničky vzpomněla, co se mu jich stará Kulichová nazpívala, a sám že je také zpíval. Tenkrát — Teď on už jich nezpívá, teď by jich ani neposlouchal a smál by se, kdyby je slyšel, i kdyby mu je stará Kulichová zazpívala —

III.

Jednou na večer koncem února t. r. 1797 zuřila v Střezmířském čeledníku zase bitva. A zase ji vedl při planoucí, lojové svíče „generál“ Petr Klen, praktikant. Všichni až na France se tu sešli, i Rozárka, kteráž seděla na stoličce vedle staré Kulichové. Všem

bylo dobře za toho boje. Venku zima, v čeledníku teplo, venku větrno, tady ticho, a výklad se líbil. Také Rozárka pozorně poslouchala. Dostaliť se daleko, až na Reju nedaleko švýcarských hranic k obléhání tvrdé pevnosti Hüningen, kteréž hájilo vojsko generála Moreaua proti císařským.

Mladý válečník maloval, jak je při takovém obléhání, jak obléhající kopají prukopy, jak obležení do nich bouchají a je přepadají, co to je, jaká svízeľ, krvavá práce a ležet při tom ve dne v noci pod širým nebem a ne týden, dva, anobř už od podzima; od listopadu že ten festunk obléhají a šturmuji, celý listopad, prosinec, leden a ještě teď v únoru neustále to že je co říct, a plzeňský regiment že tam také leží, mladý pan baron že tam taky je, co už tam zkusili a zkoušejí, na podzim že měli lijáky, pak mráz a vánice a teď sníh a déšť.

Venku zahučelo v staré lipě a v lipové aleji před zámečkem; jak se všichni bezděky ohlédli po oknech, zavlál kolem nich jako bílý závoj proud sněhu, ježž hual vítr kolem samých mřeží.

„A ne a ne se Francouzům dostat na kobylku, ne je z toho hnízda vypálit,“ rozkládal rozhorleně „generál“.

V tom vešel Franc, skoro již Vanýsek. Nesl si límcový plášť přes levou ruku a v pravici držel starou halapartnu. Praktikant hned na něj s otázkou, tak co, psal-li mladý baron z vojny, že asi ne.

„I psal, dnes přišlo psaní.“

„Ale nic nevíte, Vanýsku.“ Čekal, že Franc řekne jako obyčejně, že neví, a on řekl:

„I vím.“

Oči všech na něm utkvěly a Rozárka prudce vstala.

„A jak že dnes víte,“ zkoumal nedůvěřivý „generál“.

„No vím, když mně lo pan baron pověděl. A sám. Když jsem mu to psaní přinesl, hned se dal do čtení a jak dočetl, povídá si: „Chvála pánu bohu.“

„Chvála pánu bohu,“ opakoval praktikant všechen překvapen, a dychtivě se ptal, co, co —

„No, byl moc potěšený a v té radosti povídá: „Franc, tak už ten festunk mají.“

„Není možná, nemají,“ vyhrkl „generál“.

„Tak nemají. Mají a už asi tři neděle.“

„Není možná!“

„Ale když to pan baron povídal a když se Francouzové vzdali.“

„Leda to.“

„A ještě tohle pan baron v té radosti povídal, že mladý pán je od nynějška větším pánem u vojanských.“

„Kapitánem,“ hádal znalecky praktikant.

„Tak, tak to pan baron jmenoval. Byl dnes tuze hovorný, a že chvála bohu je mladý pán konečně zase pod střechou.“

„Tam v tom místě, v tom —“ vpadla Rozárka.

„Ne, to že ne, že odtáhli do nějakého města, tam že teď ostane do jara.“

„Tak máte, pane generále, po vojně.“ Rozárka se zasmála, dala dobrou noc a ven. „Generál“ měl pojednou naspěch. Marně však. Když vyrazil z tmavého průjezdu do chumelenice, chtěje Rozárku dohonit, nespátril ji. Chvátal alejí, ale tu byl na svém stíhání přepaden prudkou střelbou ze zálohy, za starou lipou. Sněhové koule litaly mu do zad, na hlavu i mimo; místo válečného pokřiku blaholil Rozárčin veselý, bujný smích. Než se vzpamatoval, na obranu pomyslel, vyrazila z úkrytu a pryč alejí ke

dvoru. Jako stín zmizela mezi černými stromy v chumelici a v šeru. Jen její smích ještě slyšel.

Také zahradník a kantor vyšli za chvíli ven. Kantor zamířil dolů do vsi, zahradník do svého obydlí u zelinářské zahrady. Na hodnou chvíli zůstalo před zámečkem prázdno. Jen vítr se tu honil a rozfukoval sníh. Pak se tu zjevil Vanýsek. Vyšel z dubových dveří zámeckých už v plášti, halapartnu v ruce. Rozhlédl se prostranstvím, alejí ke dvoru, zvolna zašel ke staré lípě u vrat do zahrady, ne však aby tu usedl na lavičku vystlanou bělostnou peřinou padlého sněhu, nýbrž aby se podíval na okno baronovy ložnice.

Zardělá zář z něho proudila do holých, sněhem posypaných haluzí. Ta zář svědčila, že baron ještě nešel spat. Vanýsek nezpívaje, vrátil se kolem zámečku, alejí ke dvoru, k ovčínu, ukryl se v koutě u ratejny pod přístřeškem a tu drahnou chvíli se „posiloval“. To bylo jen prozatím. Do křehčího a teplejšího koutku chtěl, až by baron usnul. Když pak podruhé se ubíral pod jeho okno, čekal na jisto v něm tmu; a ono ještě rudě zářilo. Zamrzel se. Co čerta, že nejde spat; jindy tou dobou — Nedomyslí, lekl se. Zhlédl, že se v okně mihl mohutný stín, slyšel, že se okno otvírá a prudce, chvatně. Baron si nedal nikdá za takovéto psoty zazpívat. A teď — Vnitřní okno se rozletělo, vnější se rozletělo, v otevřeném okně baron. Vanýsek nečekaje vyzvání, spustil:

»Odbila desátá hodina —«

Na ráz však umkl, když baron jakoby zavrávorál a mlčky a tak podivně, prudce zakýval rukou. A v tom oběma zatřepetal nad hlavou a jakoby ho někdo ze zadu do lebky udeřil, upadl na spodek

okna hlavou přes ně ven. A tak ostal, nehýbaje se, ústy dolů, hlavu skleslou mezi nataženými, třecíma rukama. —

Vanýsek začal se třást a vyrazil úzkostně: „Milosti —“ Ale když Milost nic, když se baron nepohnul, a ruce jako dřevěné trčely nad hlavou, zahodil Vanýsek halapartnu a ohromnými skoky letěl do záměčku. —

IV.

Starý baron Malovec již neodstoupil od okna. Odnesli jej na lože mrtvého. Na stole hořely dvě svíce a ležely tam různé listiny a zápisy, kteréž před tím si rovnal nebo přehlížel. A jak u nich seděl, smrt se za něj tiše postavila. Ucítil ji, bylo mu náhle úzko i zle, tak hádali, vyskočil k oknu, chtěl zavolat Vanýska.

Všichni na zámku a ve dvoře jednali teď a mluvili o tom, kdo podědí zámek a panství, jaká bude nová vrchnost. Ta nejistota netížila žádného tak jako Vanýska, jenž přestal býti Francem lokajem a zůstal jen Vanýskem ponocným. Nejvíce se strachoval toho, že na Střezmíři bude panovat neř zesnulého pána, baronka Malovcová. Ta! Báł se té hrdé paní a proto povzdechoval, úzkostně obracel bledé své oči po zahradníkovi, když zahradník o večerní společnosti v čeledníku vykládal a na jisto tvrdil, že přijde to ostré komendo, jistě, baronka že bude dědičkou.

Pojednou pak jistota. Jednou odpoledne v druhé polovici března přilítla Rozárka správceva ze dvora do čeledníku v záměčku k bábě Kulichové, přilítla všechna rozradostněna, s očima zářícíma, jakoby ona sama byla dědila, a již ve dveřích volala, až se sta-

řena lekla, ví-li, co přišlo pantátovi na kancelář, že už mají vrchnost, aby hádala koho, kdo dědil, a nečekajíc, vyhrkla radostně, že mladý pán, pan baron Jeník, že to přišlo od ouřadu. Staré Kulichové zdřevěněly nohy tak, že nemohla ani se stoličky povstat a jen se křížovala v radostném leknutí, to že je radost, pán bůh zaplať nebožtíku pánovi, a to že teď mladý pán přijede, tak že ho do smrti přece uhlídá, a on, pozná-li ji —

V tom skočila Rozárka ke dveřím, jež Vanýsek jde kolem pootevřel, aby nahlédl, co ten Rozárčin radostný hlas. Chytla Vanýska, vtáhla jej do čeledníku, ví-li, slyšel-li, a zatleskala rukama, když viděla jeho radostný úžas, jak se mu povadlé, hubené tváře pozarděly a když zhluboka, upřímně si vydechl:

„Zaplať pán bůh!“

O večerním zasedání v čeledníku už zcela směle díval se na zahradníka, jehož proroctví selhalo a jenž proto rozpačitě šňupal, zatím co Matěj Kasal, kantor, dal svému nosu velké bene se štědrým „tu máš ty“, „tu máš ty“ i s návdavkem „tu máte obě dvě“. Žádný z nich kromě staré Kulichové a kromě zahradníka neznal nové vrchnosti. Jaká bude, nevěděli; na jisto však věřili, že nebude jako paní baronka, zvláště když stará Kulichová nadšeně i pobnutá vychvalovala mladého barona, jak rytíře Jeníka titulovali.

Často pak o něm rokovali, kdy asi přijede, netušíce, že tou dobou o svém dědictví ještě ani neví. Rozárka si jej po výkladu „pana generála“ o granátících plzeňského pluku jasněji představovala. štihlého, v bělostné uniformě zlatem se třpytící, v bandalíru s velkými, zlatými střapci. Myslíla na něj jako na nějakého prince z pohádky; zvědavě

o něm poslouchala, o něm, o jeho příjezdu. Proto se také mrzela na svého „generála“, když jim v čeledníku tvrdil, že vrchnost ani nepřijede, že když pan baron je oficírem, musí zůstat na vojně. Bránil se, když mu to vymlouvali, a ještě ostřeji, když Rozárka proti němu, ah, co vojna, z té že mladého barona pustit musí. A marně obracel řeč. Rozárka se k ní vracela jakoby naschvál.

A bylo naschvál, a také proto, že to mladému praktikantu slušelo, když jí odporoval a tuho se bránil. Ji těšily ty šarvátky a on odcházel nespokojen; o samotě pak v duchu jí vyčítal, že by pořád o něm, o mladém baronu, když je s ním v čeledníku a jistě také jindy, kdy sedá sama s bábou Kulichovou. Nemýlil se.

Rozárka nikdy nezamluvila, když stařena začala o Radvanovu, a teď častěji nežli jindy, když se žvavě rozpovídala o mladém pánu a jeho sestře. Rozárka poslouchala, třeba že to již kolikráte slyšela, a ještě se na to ono zeptala, a také jednou zase na písničky, že mladý baron už jistě zapomněl ty, které uměl a rád zpíval, a kdyby i nezapomněl, teď že by jich už jistě nezpíval.

A bába Kulichová tiše se chychtající, pokyvovala bílou hlavou a přisvědčovala:

„To víte, panno Rozárko, to víte, jak by zpíval, pán, jak by teď zpíval takové sprosté písničky!“

V.

Starý baron Malovec zemřel koncem února; v druhé polovici března dostal o tom zprávu synovec baronův, rytíř Jeník z Bratřic, v městě Rheinfelden ve Švýcařích nedaleko Basileje, kamž jeho prapor odtáhl od dobyté pevnosti Hüningen. Sestra mu tu

zprávu poslala hned, jak o strýcově smrti zvěděla. Minulo však kolik týdnů, než její list došel.

Rytíř Jeník neplakal, upřímně však se zarmoutil a strýce litoval. Za těch nekonečných válek k němu nemohl; už mnoho let s ním nemluvil, ale psával mu a strýc ob čas jemu. V prvním dojmu té smutné noviny vzpomněl si rytíř Jeník na své poslední psaní, stihlo-li strýce na živu, a hned také počítal, mohlo-li dojiti a že strýc snad se ještě dočte, že Hünigen už mají, kam odtud potáhnou na ostatek zimy a že on, Jeník, bude na tu pevnost pamatovat, co tu zkusili, ale že také před ní dočkal se konečně povýšení, že stal se kapitánem; „časně dost“ připsal ironicky.

Sestre ihned odpověděl, žádaje zevrubnější zprávy o strýcově smrti; počítal, že odpověď dojde do polovice dubna. Než přepočítal se. A nešly také zprávy, na které on i ostatní důstojníci dychtivě čekali. Zvěděliť začátkem dubna, že válčení na čas zraženo, že arcikníže Karel smluvil s francouzským generálem Bonapartem příměří a že se dále vyjednávává, to již o mír. Ale to vyjednávání se táhlo, táhlo —

A počasí ohavné. Byl pravý apríl: časté přehánky, mlhy a zase déšť i sníh a přes tu chvíli plískanice. Nebylo možná dát si zapráhnout do kočáru, ježž jako důstojník měl, a vyjet si. Aby jen vyhlížel oknem, jak se kouří z Rýna, jak bílé páry stoupají k starému hradu Steinu, strmicímu na skalnatém ostrově v řece. Ráno chodil v dešti do kasáren, přehlížel granátníky své setniny, z nichž mnozí byli ženatí tak jako oba pištcí a ze dvou tesařů setninských jeden a měli své ženy s sebou v poli. V poledne cesta ke kapitánu lieutenantovi, jehož paní strojila nejen svému muži, ale i několika důstojní-

kům, obědy; večer schůzky v hospodě nebo u některého z důstojníků, kdež se pilo a hlavně hrálo v karty, kdež se hovořilo a debatovalo o vojně a míru, kdež vypravovali různé příhody válečné i milostné, hodně rozmanité a divoké, jak jich zažili, nezažili v tomto pestrém kruhu mladých důstojníkův i starých sekáčů, Němců, Irčanů a z jiných národů, z kterýchž důstojníků nejeden sloužil kolika potentátům a nemohl udati žádné osady jako své rodiště, uýbrž toliko „pole“, „polní stan“.

Nudná odpoledne krátil si rytíř Jeník tím, že si ve svém pokoji rovnal a doplňoval stručné zápisky, jak si je načrtal na pochodech, v poli, na piketách, a psal z nich denník o své vojenské službě počínaje od kadetských let.

Jednou odpoledne koncem dubna (venku poprchávalo) přehlížel napsané již listy svých válečných pamětí, ve kterých také nejedna milostná vzpomínka, jako když byl při stavbě Tereziánské pevnosti, kdy si jej zamilovala mlynářova Tereзка, na kvartýr v bavorské vesnici, na modrookou učitelovu sličnou dceru, na veselou garnisonu v Chebu, na Lisettu, jejíž miniaturní, malovaná podobizna odpočívala při tom listu, na tažení v Belgii, když byl bytem u spanilé, veselé Francouzky —

Toho odpoledne dubnového uvázl u místa pamětí vypravujícího o tom, jak před osmi léty přitáhli do Gmundenu na byty, jak se tam spřátelili s úředníky při solivárnách, jak tam často bývali zváni zvláště do rodiny ředitele salin, jehož sedmnáctiletou dcerku šileně si zamiloval poručík Colloredo, a on, Jeník, teukráte nadporučík, jaké měl štěstí, jak ani on nezůstal v té alpské selance bez pastýřky.

Sáhl po škatulce polepené rudým „tureckým“ papírem, vyňal z ní pozlacené, ploché skličko zvící

hodinkového skla přilepené na tenké vrstvě černého vosku, a zadíval se na silhouettu do zlaté půdy toho sklíčka vyškrábanou, na sličnou dívčí hlavičku ve vysokém klobouku s pérem. Nanette, rozmilá Nanette de Bergmann — — Zadíval se, rozpomínal se na ty krásné časy, na utěšené, večerní společnosti u presidenta Riethalera, na schůzky s Nanettou a jak rázem byli vytrženi jako z krásného snu. Z nenadání uhodil rozkaz: Ihned opustit Gmunden a vytrhnout do pole. Na Turka měli jít, k Laudonově armádě, a hned nazejtří.

Toho posledního večera ve společnosti, v jídelně presidentově, jejíž otevřenými okny bylo vidět na ztichlé, ztemnělé jezero, na velikány alpské v kouzelném šeru vlahé, červenové noci! Skvostná hostina, ale poslední, za teskné nálady. Naposledy pospolu; loučení už, už čekalo. Báli se ho, nemluvili však o něm, nesměli. Nikdo se neměl o něm ani zmínit, večer měl minout jako všechny předešlé. A bylo také ujednáno, že, až bude po hostině, nebudou se loučit, že si dají jen „dobrou noc“ jako jindy. Hostina se protáhla dlouho do noci. Paní presidentová odkládala vstát; chvíli a ještě chvíli přidávala.

Kapitán Jeník teď vzpomínal, jak seděl tenkrát vedle své Nanetty, jak jí ruku tiskl a tajně, mlčky se s ní loučil, jak smutně k němu vzhlížela, jak se pak lekla a zbledla, jak i jej u srdce píchlo, když paní presidentová pojednou mlčky vstala, když všichni vstali zaleknutí, zmlklí pohnutím. Nikdo nemohl vyslovit to smluvené „dobrou noc“, jež bylo teď smutným „s bohem“. Okamžik hluboké, teskné ticho. Až starý velitel setniny se vzmužil. Poklonil se paní domu, poklonil se presidentovi a vyrazil temně:

„Dobrou noc.“

V tom vedle paní presidentové tiché zavzlyknutí. Její dcerušku zmohla chvíle němého loučení. Ten vzlyk — Jeníkovi se teď mihlo, jak v ten okamžik pohlédl na svou Nanettu, do jejích očí, jak byly slzami zality. A již se nebránila, nepřemáhala. Zaplakala také a všichni zapomněli na ujednání. Sám president hluboce pohnut, náhle objal velitele setniny a objala jej paní presidentová; dcera její žalem skrušená sklesla na prsa poručíka hraběte, a on, Jeník, objal plačící svou Nanettu a objímali se a loučili se všichni ostatní. Žádné „dobrou noc“, ale jen „s bohem, s bohem!“

Po Gmundenu pak Bělehrad — A od těch časů neslyšel o Nanettě nic —

Někdo zaklepal na dveře. Rychle spustil silhonetu do červené škatulky a přirazil zásuvku. Vstoupil veliký granátník, Lukáš Borian, tesař u setniny, teď také sluha setníkův. Přinesl z poštovní pošty dva dopisy, jeden menší, druhý větší. Jeník rozdělal nejprve ten menší s francouzskou adresou, poněvadž poznal dle rukopisu, že jest od jeho sestry. Lístek tužšího papíru z něho vypadl, tištěné, německé oznámení, že jeho sestra Kateřina, ovdovělá hraběnka Vratislavová, bude dvanáctého května slaviti svůj sňatek s vysocí urozeným pánem, panem Janem Marcellem svobodným pánem z Hennetů, královským, českým podkomořím a guberniálním radou.

V listu táž zpráva psaná rukou nevěstinou a srdečné pozvání, jak by se nevěsta i její ženich upřímně těšili, kdyby jediný její, nejmilejší bratr přijel na jejich svatbu. Stáhl obočí, bezděky mávl psáním. Kdyby i mohl ze služby, kdyby dostal dovolenou, a na svatbu mu jí nedají, dojel by do Prahy až po svatbě. Tak slavná pošta pospíchala. Nemožná věc. Sáhl po druhém listu, rozlomil pečef.

Ah, úřední oznámení, že se projednala pozůstalost po zesnulém strýci, že se našla jeho poslední vůle, kterouž — kapitán se náhle začervenál — zvěčnělý baron ustanovil jej, svého synovce, dědicem panství Střezmířského.

Kapitán prudce vstal a přecházel pokojem. Nejednou mu do této chvíle připadlo, jak asi strýc pořídil o svém statku, že by si mohl na něj vzpomnout, že by se mohlo stát — Teď je jistota tu. Má zámek a panství. Přecházel neklidný, až pak stanul, když vstoupil major hrabě Wallis, původem Irčan, teď krajan, s nímž se nejčastěji stýkal a jenž i rád po česku s ním hovořival. Teď, ještě ve dveřích volal po německu:

„Mír! Milý Jeníku, mír! Přišla stafetta, praeliminární mír, v Štýrsku, v Lubně jej ujednali, praeliminární, ale do října tohohle roku má být definitivně ujednán. Do října najisto pokoj, to jsou noviny!“

„A já také mám.“ Jeník pověděl a dodal: „Mám panství, ale nesmím se na ně podívat.“

„Snad ho ani neznáš.“

„Skoro. Před léty, před mnoha léty jsem tam byl. Zámeček, panství nevelké.“

„Ale panství a tvé. To se tam podíváš.“

„Nepustí mne.“

„Pustí, dostaneš dovolenou, teď ji dostaneš, když je mír. Svatba by nebyla žádná příčina, kdyby i byl na ni čas. Ale to dědictví, na to tě pustí. A při tom na svatbu,“ dodal major vesele, „ale na tvou vlastní. Najdeš si tam nevěstu a hned se ženit.“

„Já a ženit se!“ Jeník se zasmál a mávl rukou. „Já hledat nevěstu, haha —“

„To nemusíš. Oni tě tam ožení.“ A hartusivě poroučel: „Ale ne odkládat. Sedni a piš, napiš si hned žádost o dovolenou, kurýr ji vezme s sebou.“

Za měsíc by mohlo být všechno vyřízeno, za měsíc, nejdéle za šest neděl mohl bys odtud vyjet.“

„Ale ne za nevěstou.“

„Tak jen na panství. Ale už sedni a piš pane na Střezmíři.“

A kapitán poslechl.

VI.

„Generál“ praktikant Klen dosud nezvěděl, že je na ten čas po vojně, že je smluven mír, a tak bojoval v čeledníku ještě nějakou dobu dál, třeba že již slaběji, když mu vyschl hlavní pramen zpráv, staré baronovy noviny. Až pak sám se dopátral, že tam na bojištích je ticho a již hodně dlouho; a sám to první zvěstoval.

Bylo jednou v neděli odpoledne, to již v zámecké zahradě bohatě kvetly třešně a košaté hrušky, když se vracel z domova, z města a kdy setkal se s Rozárkou za parkem na vršíčku u kostela osaměle stojícího. Až se začervenal, když ji šliedl pod lipou u hřbitovní obruby zděné, když se mu radostně knutlo, že sem přišla schválně, že na něj čeká. V té radosti vysypal hned, jí první, novinu, s kterou tolik chvátal, aby překvapil čeledníka, že je konec vojny, že smluvili mír. To bylo jeho první; a že to bylo jeho první, nač vzpomněl, co řekl, přeběhl chmurný stín Rozárčinou tváří; hned však plaše utekl, jak vesele si vzpomněla a také naschvál hned pověděla, tak to že teď pan baron jistě přijede. Pro to zas pan Petr se zasmušil, to že jest její první, baron —

Všichni na Střezmíři po té novině čekali na jisto, že se vrchnost vrátí z vojny, že ji tu brzo uvidí. Bylo jaro, a přešlo jaro, o vrchnosti však ani po-

tuchy. Léto tu, obili zrálo, do žní nedaleko. Nový pán jakoby o své dědictví nedbal, jakoby na ně zapomněl. Stará Kulichová vzdýchala, ach bože, to že se mu něco stalo, to že není možná, aby nepřišel, ach že se ho ona, stará osoba, snad ani nedočká —

Pojednou před samými žněmi zpráva na kancelář, že nový jejich pán je v Praze u své sestry, že tam od Rejna tu ty dni dojel, kolik neděl že byl na cestě, teď že ostane delší dobu v Praze a pak že přijede na Střezmíř, že o tom dostanou v čas vědomost.

Z toho ruch a neklid na tichém záměčku i ve dvoře. Správce, jenž tu teprve druhý rok úřadoval, pomýšlel na slavné uvítání. Měl ho plnou hlavu, mluvil o něm, o přípravách i doma. Zahradník, od smrti starého barona také „kastelán“, začal se starat o úpravu záměčku, a v těch starostech častěji pošňupával. Vanýsek tajně povzdechoval, jak bude, co on, jak o něm rozhodne nový pán. Všichni čile a horlivě rokovali o příjezdu nové vrchnosti; jenom „generál“ málo mluvil a často zasmušile nebo s tichou výčitkou pohlédl za těch rozprávek na Rozárku, jež jakoby se nemohla dočkati příjezdu páně.

Na záměčku poklízeli. Obílili jej, že svou bělostí jen svítil zelenem košatých lip v aleji plné chladivého stínu, příjemného za těch horkých dnů koncem července. Záměček prohlédl vně i vnitř; poklízeli, vydrhli staré, dřevěné schody do patra, větrali tam, utírali prach, rovnali, vše jak zahradník kastelán řídil a poroučel.

Rozárka přeletovala teď častěji stinnou alejí do záměčku, do čeledníku k staré Kulichové, ale také nahoru do pokojů, podívat se. Shlédla také ty dva v přízemí o jediných, bílých dveřích, do té doby stále zamčených, jako zaklených. Vstoupila za kaste-

lánem do prvního, většího, z něhož na levo vcházelo se do vedlejšího, menšího a z toho pak rovnou do zahrady. Pokoj byl prostorný, vysoký s okny v čele do prostranství s alejí, v boku ke staré lípě a zahradě. Odtud, ze stromů, v tiché komnatě zelenavý soumrak, v němž zlehněl starý, dubový nábytek a ztemněly čtyři velké obrazy na plátně malované v černých rámečích, portréty, celé postavy.

Zahradník pošňupávaje, hned vykládal Rozárce hovorně a rád, aby ukázal, jak tu všechno zná, tenthle ten obraz poblíže dveří, v jehož tmavém pozadí popraskaném zardívala se jako žilky červeň gruntu, že je nejstarší, ten pán na tom obraze (byl v allonžové paruce a ve vysokých botách, v kyrysu, s červenými bandalírem) že je generál Miseroni z Lisouu, ten že vystavěl Střezmířský zámek, před sto lety, a ten vedle (byl také v allonžové paruce), černě ustrojený, v černých punčochách, to že je rytíř Malovec z Malovic, slyšela-li, ten že si složil náhrobní nápis, sám sobě, kantor Kasal že má ten nápis opsaný, on zahradník že si kus pamatuje. A hned začal odříkával jako by četl, a s pathosem:

„Ó, členáři, co jsem já? Prach a popel. Co jsem byl? Urozený a statečný rytíř Jan Kryštof Malovec z Malovic, pán na Kameně, Zvěstově a Libouni, a hle, dědictví mé jsou červi! Byl jsem Jeho Milosti Císařské rada — rada —“ Zahradník začal váznout, „než proti smrti radu jsem nenašel, byl jsem soudce zemský, ale sám jsem soudu božího neušel.“ Ono toho je víc, panno Rozárko, dlouhý nápis, ale člověk —“

„Tohle je nebožtík pan baron,“ vpadla Rozárka, kterouž náhrobní nápis Malovecův nikterak nezajímal a kteráž roztržitě poslouchajíc, zvědavě si prohlížela oslatní portréty.

„To je pan baron, za mladých let, to byl ještě dost štíhlý, to on —“

„A takhle krásná paní —“ Rozárka ukázala na poslední obraz zpodobující nrostlou dámu ve vysokém, pudrovaném účesu s pštrosím pérem, v zvonových šatech dlouhého života se špicí, bledě modré barvy plných bohatého, zlatého vyšívání.

„To je taky Malovcová, rozená Malovcová a provdaná Malovcová, sestra nebožtíka pána, kurážná paní. Ta se odvážila jít i k císaři Josefovi. To je matka toho Malovce Uhřického, co si vzal kantorovu dceru, Olivovou.“

„Ten tu není?“ zeptala se Rozárka chvatně.

„Ne, není —“

„Ach, škoda! A ta jeho, ta Olivová taky ne?“

„Kde pak ta! To by,“ zahradník se usmíval svému nápadu, „to kdyby tu visela, to by takhle,“ ukázal na portrét dámy, „hned z rámu vyskočila a utekla, ta by tu nevydržela vedle ní.“

„A co měla s císařem?“

„Co měla. Dojela si k němu, když syn nechtěl polevit, když si tu kantorovu oblíbil.“

„Slyšel ji zpívat na kruchtě —“ doplňovala i hádala dále Rozárka.

„Slyšel, když přijel po letech domů, z Vídně, z vojanské školy. A když to solo s kruchtou uslyšel, už hořel, už si prý zpěvačku zamiloval a ještě ji ani okem nespátril.“

„A když ji uviděl —“ zkoumala Rozárka, aby se zahradník rozpovídal, aby uslyšela víc, snad co ještě neznala.

„To teprve. Pozval si ji na zámek, aby mu zázpívala.“

„A šla — a zpívala —“ dychtivě, tišeji ptala se Rozárka.

„No, styděla se, a že neumí německy. Ale mladý baron hned, tak aby zpívala česky.“

„Co zpívala?“

„Co uměla, písničky, sprosté písničky, jak si je po vsích a na poli zpívají. Ale zpívala je tuze pěkně a měla krásný hlas, tak se baron teprve zamiloval. No byl mladý blázen, nějakých dvacet a něco let.“

„Tak jen písničky mu zpívala,“ řekla Rozárka zamyšleněji, skoro pro sebe.

„Jen písničky.“

„Jaké, to nevíte.“

Zahradník se zasmál.

„To nevím, milá panno zpěvačko. Ale to je jisto, že z těch písniček měla být svatba a že baronka, jako jeho matka, omdlela, když uslyšela, co syn zamýšlí, a div že ji netrefil šlak. Strhla bouřku, ale nic naplat.“

„A zajela si k císaři, povídal jste.“

„Zajela, byl právě v Čechách, u Prahy, na vojenských manebrech. Dala se ohlásit, císař ji přijal a ona tady všechna od sebe mu vykládá, co a jak, a prosí ho, aby on jako jeho, syna jejího, pán a král český jemu, mladému baronu, to zakázal.“

„A císař?“

„No, že je císař, ale toho práva a té moci že nemá, aby to zapověděl, ale že si mladého Malovce dá zavolat, že mu domluví a mladý snad že jemu k vůli upustí.“

„A neupustil.“

„Neupustil. To že raději zemře, povídá císaři, že by bez Johanky nemohl být živ.“

„Ten byl věrný a statečný!“ Chválila Rozárka nadšeně. „A císař mu hrozil?“

„Ale to, to. Tak ať si dělá, co chce, povídá, že mu nebrání a že mu přeje štěstí.“

„To byl hodný!“

„To byl, to je co říct. Však ale se mladý Malovec se svou Johankou dlouho neradoval. To jste slyšela.“

„Že brzo umřel.“

„Za čtyři léta. A to jste taky slyšela,“ zahradník se uštěpačně usmíval, „jak ona, Johanka, paní baronka mu věrnost zachovala —“

„To nevím.“

„Vdala se, a dost brzo a za nějakého pražského měšťana. Tak to máte ženské.“ A šňupl si.

„Já bych se nevdala!“

„Podruhé, snad. Ale poprvé,“ škádlil zahradník, „a za barona —“

„Takoví už nejsou jako ten —“ Rozárka se zasmála.

„Ale byly by Olivové,“ uštípl zahradník i zalichotil.

VII.

Na panském lánu položili žito a již je také svázali. Někonečné řady plavých snopů odpočívaly na pražícím slunci. Bylo horko až mdlo. V mrtvém dušnu bělal se Střezmířský zámček; lípy kolem něho dřímaly, stíny ležely nehnutě. Nikoho nevidět ani v nich ani na slunci, pusto kolem. Pojednou však ze dvoru vyrazil hluk náhlého shonu, hlomozného, rychlého zapřahání. Ohromný, černý mrak, jenž z nenadání vyvstal za zámkem, za nepohnutými korunami parku, a daleké, temné zahřímání splášily správce a dvůr.

Žebřinový, dlouhý vůz vyrazil z jeho vrat; ve voze několik mužských, ženských z dvorské čeládky a robotníků, v předu vozataj stojící rozkročmo,

opratě a bič v rukou tuho před se natažených. Bič i ruce i rukávy košile se mu třásly, jak se koně hnali a vůz drkotal a sebou házel, že ti v něm sedící chytali se žebřiny. Jen vyrazil a zamířil do pole, zahrčel branou ven druhý odklidil ourodu z pole, urvat jí bouři, lijáku, s kterými letěl ten černý mrak. V tom druhém voze stál vedle pacholka koně řídícího „generál“ praktikant Klen. Ohlížel se po černavě, jak roste a hned zase na pacholka, vzrušeně mu poroučuje, ať švilne do koní, ať jede, ať jede — A čeledín švihal, koně dali se v cval, vůz sebou házel a copánek a mašle mladého pána, jenž se musil držeti lišně, prudce se třásly.

Tou chvílí doběhla Rozárka do zámku. Byl jako vymřelý. Nikde nikdo, jen v čeledníku stará Kulichová a ta na stoličce všecka ohnutá dřímala. Rozárka chtěla k ní, ale v tom ji napadlo, že tady na-proti přes chodbu, tam že by se mohla na obrazy podívat. Sáhla na kliku bílých dveří a dveře se tiše otevřely. Nahlédla jimi, vklouzla, ale nezavřela, bála se. Zelenavé přišerí tiché komnaty houstlo té chvíle od zatahujícího se nebe. Dubová kredenc temnější a stůl, křesla kolem něho i obrazy na stěně v levo. Generálu Miseronimu pohasl šleh rudé šerpy a starý Malovec v černém pláštiku a kabátě, v černých punčochách splýval s tmavým pozadím, z něhož jen vážná tvář v allonžové paruce, bělostné tacle a ruce světleji vyřázely.

Rozárka nedbala generála, ani ostatních pánů. Její zrak tkvěl jenom na dámě v pudrovaném účesu, v bledě modrých, zvonových, zlatem vyšíváných šatech. Pozorovala ji, její bílé hrdlo, podlouhlou, sličnou tvář, tmavé oči hrdého pohledu; pozorovala ji, rozhovořila se, tiše, v duchu k ní mluvila, s úštěpkem a i tykala jí.

„Pochodilas, vid', bylo ti to platno, až k císaři. A co — vzali se, vzali —“

Oči se Rozárce smály, cítila tichou radost a hned ji usměvavá její ústa tlumočila. Začala si pozvukovat; její tlumený popěvek lahodně se nesl tichem zamklé komnaty. A pojednou, když s hrdou baronkou domluvila, vysekla jí z bujnosti poklonu a zatřilkovala, jako když skřivan zajásá. Ale trilek rázem shasl, jak se obrátila, chtějíc se vrátit. Okamžik stála jako přimrazena, oči ke dveřím upřeně.

Stál tam urostlý pán, šedý plášť přes ruku, v třírohém klobouku zlatě premovaném, v bělostné paruce s copem, tváře svěže zardělé, v bělostné uniformě, všechen bílý, ve vysokých botách přes bílé, úzké nohavice. A zlatě se na něm poblesklo, řady knoflíků na prsou i kord. Že neměl bandalíru a zlatých, velkých střapců, toho si v svém úžasu nepovšimla. Ale stál tam, stál bílý oficír, v tom příšeří jako zjevení, nehnutě stál, upřeně se na ni díval a usmíval se. Čelo jí zaplálo i líce, a v tom jak pokročil, zavýskla leknutím a pryč do vedlejšího pokoje. Zaslechla „bravo, bravo“, zaslechla jadrný smích, a dost — Jako střelená skočila ke dveřím, otočila klíčem a skok a byla v zahradě.

Běžela dál, až stanula pod skupinou rozložitých javorů na kraji partie divokých stromů, kteréž park říkali. Že se tu od mračná hustě pozatmělo, neviděla, nedbala. Srdce jí tlouklo, vzrušená k zámečku hleděla. Dveře však se tam nehnuly. Je-li ten pán vrchnost — Až na pozejtří se ohlásila. Ale byl to oficír, bílý oficír, statnější, to jí mžiklo rozehrátou myslí jako když muška se překmitne proudem záře, ne tak outlý, ne tak mladý, jak se jí v myšlení zjevoval, ale krásný, bílý oficír, zlatem se třpytil, jistě baron. A stál, snad už chvíli, a poslouchal ji. Co

zpívala — co — nic, „jen tak“ si pozpěvovala. Usmíval se, a „bravo“ volal, smál se, to když tak bláznivě utíkala. Ani ho dobře neviděla. A že ho nepozorovala, neslyšela —

Bílý oficír, kapitán Jeník, vešel kvapně do druhého pokoje, právě když tam bouchly a zapadly dveře vedoucí do zahrady. Zastavil se, váhal, má-li se pustit dále za sličným zjevením — Neotevřel, vrátil se do předního pokoje. Rozhlížel se, nejdéle však se zadíval na portrét své tety, baronky Malovcové. Co ta panenka si tu před ní popěvovala, proč vysekla obrazu ten komplement —

Vyšel opět na chodbu. V pravo naproti dvoje dveře, jedny otevřeny, druhé zamčený. Šel k nim, nahlédl do těch otevřených.

V koutě u studených kamen na nenatřené stoličce stařena v bílém, selském čepečku plátěném, v červených punčochách; dřímala sehnutá, majíc svadlé lokte o kolena opřené. Zadíval se na ni, překvapen překročil práh a hleděl zas, pak postoupil a pojednou přitlumeně spustil svěžím, necvičeným barýlonem:

»K Radvanovu cesta
trníčkem vobrostlá —«

Kulichová se vytrhla z dřímoty, obrátila se po hlase, zaslounila dlaní svůj posláblý zrak. Bílý pán k ní postupoval a zpíval dál, netuše, že má ještě jednu žasnoucí posluchačku.

Rozárka, vrátivši se postranní stezkou k zadním dveřím vedoucím na chodbu, šla opatrně jako po kočičích šlapkách, chtějíc vyraziti ven a ke dvoru; zpěv mužského hlasu ji však zastavil.

»K Radvanovu cesta
trníčkem vobrostlá —«

slyšela, i zpěváka shlédla, když tiše stanula u dveří do čeledníku. Teď ona nepozorovaně naslouchala. Oficír! A o Radvanovu zpívá! Lekla se i zaradovala. Nespustila očí s bílého důstojníka, jenž zpívaje postupoval k žasnoucí stařeně, a pojednou se jí vesele zeptal:

„Co pak mne, Terezko, nepoznáš?“

Kulichová trhnuvši sebou jala se vzdýchavě vykřikovat: „Ach Jezus, ach Jezus!“ a třesouc se vstávala namáhavě.

Rozárka ke dveřím opatrně přitisknutá žasla, jak bílý oficír Kulichovou podchytil, podpíral a jí pomáhal; ale jak se s ní obrátil, aby ji zavedl ke stolu, Rozárka se lekla, že by ji shlédl. Uskočila a pryč. Slyšela za sebou, jak Kulichová v náhlé radosti, úžasem povzdechuje, ach je-li možná, je-li možná. A dost. Rozárka vyrazila z chodby ven na prostranství a chvátala alejí ke dvoru. Kulichovou již neslyšela, ale jeho, oficírův, zpěv jí v duchu zněl a pořád viděla, jak se ke staré své chůvě pěkně měl, jak si ji vedl —

U stolu ji usadil, sám proti ní a zase ji s úsměvem k židli přitiskl, když chtěla vstát, když jí připadlo, že nesmí sedět proti pánu, proti vrchnosti; a pořád povzdechovala a žasla, ach že ji poznal, poznal, a ona, stará osoba slepá, aby jí ráčil odpustit —

„Ach, co jsem se na nich načekala, natěšila, co jsem se namodlila.“ A v to zase v radostném obdivu, že si na tu písničku vzpomněl, že si ji pamatoval.

„Jak pak bych si nepamatoval, Terezko —“ Kapitán potěšen pozoroval starou svou chůvu, její ra-

dost. „Skoro všechny si pamatuju, cos mně zpívala, doma, na Radvanově v pokojíčku, na zahradě pod stromy, a dosud si je někdy zazpívám.“

„Kdo by pomyslí, kdo by se namlá, ach bože, a tak jsme jich přijali, a já stará osoba — Čekali až pozejtří, a teď žádné vítání, nic, a já —“

„To jsem právě chtěl, tiše přijet. A povedlo se mně, nikde živé duše, ani skřítko v domě, jen ty — a —“ hnul sebou živě, „nějaká panenka, nějaká zpěvačka, zaslechl jsem ji tady v pokoji, hezké děvče.“

„Zpívala —“

„Zpívala jako skřivánek.“

„To byla Rozárka!“

„Rozárka — či —“

„Správcova Rozárka.“

„Má krásný hlas.“

„To má, a ráda zpívá, pořád by zpívala.“

„Však ty, Terezo, za mlada taky jsi se nazpívala! Víš, až paní máma někdy broukala.“ Pojednou zvažněl, zahleděl se do vrásčité stařeniny tváře.

„Tys byla u ní do poslední chvíle,“ řekl měkce, uznale, „věrně jsi ji dosloužila, sestra mně o tom psala.“

„Ach, Milosti, do poslední chvíle — to —“ Kulichové přeskočil hlas, oči se jí zalily slzami, brada se jí třásla. „A ještě v té poslední chvíli, na smrtelném loži na nich vzpomínala —“ Nemohla dál; kapitán v pohnutí i v náhlém dojmu vděčnosti pohladil stařeninu svadlou, žilnatou pravici opírající se o stůl.

VIII.

Tou dobou „generál“ praktikant řídil rychlý ústup před hrozným nepřítelem. Dohlížel, jak chvatně nakládali snopy na vůz, pobízel, rozkazoval. První vůz vrchovatě naložený odjel, druhý byl už také skoro plný, mandelů však ještě řada a déšť na spadnutí. Těch už asi neodklidí. Ale v tom znenadání pomoc. Praktikant a všichni na poli zapomněli na okamžik na dílo: užaslí hleděli před se.

Třetí vůz! Hnal se strništěm do svahu nahoru k mandelům; v něm spřežení pěkných hnědáků přiseknutých ohonů, v panském postroji, jež řídil a cvalem hnal vozataj, voják v bílé uniformě. Vedle něho stál druhý, také v bílém fráčku s červenými výložky veliké postavy, tak jako jeho druh. Vůz zarazil, granátníci seskočili a křičeli na užaslé dělníky, ať běží, ať nakládají, honem, honem. A vozatajův druh sám hned hnal se po snopech, sbíral je a nosil je jako pírk a podával na vůz.

Za chvíli sjížděl vůz s nákladem mandelů dolů ke dvoru. Granátník řídil koně, druhý kráčel vedle vozu a s ním „generál“ praktikant. Udiven naslouchal výkladu nenadálého pomocníka a sotva si povšiml prvního vozu, jenž proti nim jel, vraceje se prázdný ze dvoru, aby sebral ostatek ourody. Zvěděl, kterak granátníci se dostali na pole, že jejich pan kapitán, nová vrchnost, když vjeli s kočárem do dvora, uviděl ten shon a že hned poručil z kočáru vypřáhnout a zapřáhnout do vozu a jet a jet ihned, hnedličko, tryskem.

„A pan kapitán, pan baron, co ten, ostal ve dvoře?“

„Ne, myslím, že šel rovnou do zámku.“

„Že přijel tak z nenadání —“

„No, usmyslil si tak. ‚Lukáší,‘ povídá v Praze z čísta jasna, ‚schystej všeccko, pojedeme na panství!‘ A já si povídám, pojedeme, a na panství, a to rád. A tak jsme jeli.“

„Generál“ měl kus živé vojny vedle sebe, někoho, jenž byl v ohni, obléhal pevnost; i neodolal své válečné dychtivosti a začal se vyptávat. Granátník však mu z bojů utíkal, uhýbal a zatačel více na cestu, jak se vypravili z Němec, od Rejna, jak se ukrutně těšil domu, že deset let nebyl doma, a jak jeli, jak mu to málo ubývalo, že se dočkat nemohl, však že také byla cesta, daleká cesta, v polovici června že vyjeli a teprve koncem, za čtrnáct dní že dojeli k českým hranicím, to že už byla radost, když je překročili, a pak v Čechách, to teprve, a v Plzni, on že je od Plzně, a v Plzni — Jen se usmál, rukou mávl a neřekl, že se tam shledal se svou milou, a hned skočil do Prahy, tam jak dojeli a pobývali v domě paní baronky, sestry pana kapitána.

Tak dorazili skoro bez vojny a bitvy do dvora. „Generál“ přestal se tu vyptávat. Musil na dozor; při tom také vyhlížel Rozárku a pomýšlel, no tak že má vrchnost, pana barona tu, snad že ho již také viděla, když byl tu ve dvoře. Nespatrił jí až za drahou chvíli, když vyšel ze stodoly a mířil do ratejny dohlédnout na čeládku, když pan baron poručil, aby jí dali vyvalit vědro piva.

V tu chvíli spustil se déšť, a v tu chvíli zahlédl Rozárku ve velkém šátku přes hlavu mihnouti se vraty ven. Zavolal na ni, kam běží.

„Do zámku!“

„Podívat se na pana barona?“ Znělo to štiplavě.

„Už jsem ho viděla,“ odsekla Rozárka, „a taky jsem s ním už mluvila.“ A pryč.

„Rozárko, počkejte!“ volal uhlodnut žárlivostí. Volal naléhavě i prosebně v nejistotě, jež páčila, je-li to pravda. Než Rozárka se ani neohlédla. Vběhla v šero lip, jejichž rozložitými korunami harašil déšť; spěchala do čeledníku. Pudila ji tam touha promluvit se starou Kulichovou, poslechnout, co poví o tom, jak se shledala s baronem, co bylo dál po té, když jí zazpíval „K Radvanovu cesta —“

U samého prahu do zámku se však zarazila. Náhlý ostych na ni padl, není-li snad baron dole. Nahlédla do průjezdu; jen Vanýska zahlédla, jenž v červeném fraku, ve vši parádě, učen, bílý šátek na tenkém krku právě vykročil z kuchyně nesa mísu. Tiše na něj zavolala, je-li pan baron nahoře.

„To je, nesu mu večeři.“ Hlásil to s jakousi hrdostí. Měl patrně na spěch, ale přec ještě si pochválil, otočiv bledé oči do výše: „Moc hodný pán!“ V tom polekaně poskočil, jako by nová vrchnost byla zavolala: „Franc, přines to —“ a chvatně stoupal nahoru.

Nadšená chvála nové vrchnosti také v koutku u studených, zelených kamen. Bába Kulichová ne v dřmotě, ale všecka čilá; radostně uvítala Rozárku a hned spustila, povídala a vzdýchala a povídala, všecko na přeskáčku, jak se lekla, když pán z nenadání vstoupil a hned se k ní hlásil a hned ji poznal a ona jeho ne, ona slepá, stará osoba, a jak se hlásil, kdyby viděla, jaký pán, oficír, a pomohl jí, ke stolu si ji zavedl a hned taky o nebožce panímámě —

„A taky zpíval —“

„Bodejť, bodejť, zazpíval, nezapomněl, zazpíval, tu „K Radvanovu cesta trníčkem vobrostlá —“ Stařena se zasmála i radostí i té písničky. „Uměl ji, a panno Rozárko, na vás se ptal.“

„Na mne?“ Rozárka se zalekla, začervenala.
„Jak na mne.“

„Povídal, že slyšel tady přes chodbu v pokoji panenku, jak si zazpívala. A já řku, to panna Rozárka, to je zpěvačka, ta u mne bývá.“

„Ostane tu?“

„Jak by neostal, na panství!“

Vešel Vanýsek nesa pečeni na talíři a sklenici vína a nějak obřadně oznamoval staré Kulichové, tuhle pan baron že posílá, aby si dala dobře chutnat a vypila na jeho zdraví tuhle — Stařena v novém překvapení a pohnutí. Trnula, vzdýchala, děkovala a co si myslí, jí staré osobě takovou úctu — A v tom už ve své prostotě zvala Rozárku, aby se napila, aby si zavdala. Ale Rozárka mžikem ta tam. Vyběhla vzrušena, že se bílý oficír na ni ptal. A radostné to pomýšlení přišlo zas, když byla sama, ve svém pokojíčku, když se stmívalo a déšť šuměl. Viděla však jiné šero, tam v panském pokoji se starými obrazy a v tom zelenavém šeru bílého důstojníka a slyšela jeho „bravo, bravo —“

IX.

Rytíř Jeník těšil se na tiché zákoutí, těšil se tím více, že bylo teď jeho, těšil se na klidné, jasné dny venkovského života, který mu byl tak vzácný a na který měl tolik milých vzpomínek ze svých chlapeckých let. Do ticha chtěl tiše přijeti, bez hluchého vítání. Stalo se, jak si přál. Byl spokojen, jak se mu příjezd vydařil a hned že také hospodařil, že na svém poli pomohl.

Překvapil všechny, ale sám byl také překvapen. Na to malé dobrodružství v přízemním pokoji před

portréty vzpomněl sobě i pak nahoře v pokojích, když osaměl. A sličná dívčina mu zase živě zatanula na myslí nazejtří ráno, jež bylo po včerejší bouři překrásné, když vstoupil do dolejšího pokoje, chtěje odtud do zahrady a parku. Maně se zastavil před obrazem baronky Malovcové. Zadíval se na ni, myslil však na roztomilou zpěvačku, která si tu včera pozvukovala a jak pak pojednou zatrylkovala a vysekla tomu obrazu čipernou poklonu. Proč, proč —

Šel zahradou, šel pod korunami divokých stromů, po jejichž kmenech pošlehovaly zlaté pruhy a světélka, šel, rozhlížel se svěží, jitřní krásou, při tom však se také ohlížel, kdyby snad ta srnka se tu někde zjevila. Ale zahlédl jen starého zahradníka, kterého znal. Dal se s ním do hovoru. Zahradník hned na počátku, ne zrovna diplomatsky, připletl, že do příjezdu J. Milosti byl on, zahradník, správcem tohoto zámku. A kapitán z toho správce hned na druhého, na správce panství, je-li tu již dlouho a má-li rodinu; zeptal se, ač to věděl.

„Má, prosím, jedinou dceru.“

„Svobodnou?“

„Svobodnou, pravda, svobodnou, je to ještě vyžle, ale zpěvačka!“

„Ráda zpívá?“

„Pořád by zpívala. A co písniček umí! Severinka povídala —“

„Kdo je Severinka, a co povídala.“

„Kuchařka, prosím, Severinka, ta povídala, že má panna Rozárka, jako ta správceva, písničkami hlavu rozházenou. Proto se taky tak drží staré Kulichové.“

„To byla také zpěvačka, mne také učila.“

„Však se tím chlubí, Milosti,“ přisvědčoval zahradník s rozplývavým, lichotivým úsměvem. „Často nám o tom vypravovala.“

„Nám — komu.“

„Ale to jsme se, prosím, tak v čeledníku scházeli, nejhlavněje v zimě, kantor, já, Severinka, pan praktikant a Vanýsek, taky panna Rozárka, to jsme taky na Jejich Milost často vzpomínali, když ráčili ten festunk obléhat.“

„Tak o vojně jste jednali,“ Jeník se usmíval, „a odkud jste měli noviny?“

„Ty, prosím, nosil Franc.“

„Ten lokaj v červeném fraku.“ Jeník se nepřestal usmívat.

„Lokaj a taky ponocný, prosím, Vanýsek, Franc Vanýsek, ten nosil staré noviny, když J. Milost, nebožtík pan baron je přečetl.“

„To vy jste je pak četl.“

„Ne, prosím, já neumím německy, to pan praktikant ze dvora, náš pan ‚generál‘,“ dodal, odváživ se zažertovat.

„Generál?“

„To ho tak panna Rozárka pokřtila, aby ho pošádčila.“

„A vida —“ Chtěl říci, to že je nějaká čtveračka, ale neřekl a jen dodal vesele: „Tak teď máte konec s vojnou, a buďte rádi.“

Zahradník hleděl za ním potěšen a spokojen, že to tak o sobě i o panu baronovi pěkně šikovně udal a že pan baron to tak laskavě přijal.

Rytíř Jeník pojednou nechal procházky; hovor se zahradníkem ji ukrátil, jak v něm podnítil přání uvidět sličnou, veselou zpěvačku, která se ironicky klaní baronkám a s úštěpkem povyšuje na generála nějakého komického praktikanta či písaře. Šel rov-

nou do dvora. U brány zastal Lukáše Buriana s mladým, urostlým panáčkem. Zastavil se u nich.

„Co nového, Lukáši —“ Oči však upřel na mladého Klena, jenž vážně, skoro zamračeně se poklonil a představil. Rytíř byl překvapen. Na tom mladíku nic komického; pěkný hoch. A přece zvolal a ne bez ironie, když se mu praktikant představil: „Ach, pan generál! Vy jste měl vojnu, vy jste vykládal noviny.“

Praktikant začervenal se pro toho generála, mlčky přisvědčil. V tom přidal dlouhý granátník vesele:

„A teď musím mu, Milosti, vykládat já.“

„Ale ať neprašíš!“ Jeník pokynuv, vešel do dvora. Neviděl, jak se „generál“ zamračil, a že hned opustil Lukáše. Šel z pozdálce za pánem, pozoroval jej, jak se rozhlíží, jak se obrátil po správcově bytu a hledí tam do oken. Praktikant také čekal, a neklidně, nestane-li v nich Rozárka, nevyjde-li snad. Nestanula, nevyšla. Oddechl si, když baron obešel nádvořím, vrátil se do zámku. Tam nestoupal hned do schodů, nýbrž stanuv dole na chodbě, pootevřel dveře čeledníku a nahlédl.

Na stoličce seděly obě zpěvačky, té chvíle obě tiché, vrásčitá Kulichová v bílém, plátěném čepci a vedle ní Rozárka svěží jako květ s korunkou z rudlíků krásných, tmavých vlasů. Obrátila se, jak se dveře hnuly, vyskočila, když shlédla barona, a chtěla ven. Pokročil, rozpráhl paže.

„Nepustím ptáčka zpěváčka!“ Zraky se mu zaleskly, jak utkvěly na svěžím, štíhlém děvčeti, jež stálo před ním ne zmateno, ale přece v rozpacích; a ty mu slušely. „To jste si tam zazpívala.“ S úsměvem ukázal k pokoji přes chodbu.

„Nevěděla jsem, Milosti.“

„A kdybyste byla věděla
„Nebyla bych zpívala,“ vyznala s milou upřímností.

„A proč?“

„Protože neumím.“

„Umí, Milosti, oh, umí,“ dosvědčovala stará Kulichová, těžko vstavši a k nim došedši. „Co písniček!“

„Snad víc než ty, Terezko.“

„Kdež bych to uměla, Milosti, vždyť se chodím sem učit,“ odporovala vesele Rozárka.

„Ó já se u Kulichové také učil, jenže jsem už mnoho zapomněl. Abych se zas znovu učil. Zazpíváte mu?“

„Takové písničky, Milosti —“ bránila se Rozárka.

„Právě takové. Ty mám rád. Rád jsem je zpíval, když jsem byl chlapcem, i teď je rád slyším. Každá ta krátká píseň pro sebe má pěknou melodii a také k srdci doráží. Také k srdci,“ opakoval s úsměvem. „Vidíte.“

„Ty smutné,“ přisvědčila upřímně, ráda, potěšená pochvalou písniček.

„Tak jakou jste teď zpívaly?“

„Nezpívaly, Milosti, jen se tuhle panna Rozárka na jednu ptala, a tu jsem právě v paměti hledala.“

„Která to je?“

„Stála má milá na vysoký skále —“ hlásila Rozárka osmělená.

„Tu neznám. Ale tu si pamatuju,“ zažertoval, „tuhle tu.“ A říkal:

»K Radvanovu cesta
trníčkem vobrostlá —

a tuhle:

Ach bože nebeskej,
co pak nejsem hezkej,
že mě v těch Klatovech
žádná nechce?«

Rozárka se maně zasmála. Kapitán zapomněl dále citovat překvapen lahodným smíchem harfových tónů. Okamžik na ni upíral oči, pak prohodil, roze-
hřívaje se, takových písniček že Rozárka asi nezpívá,
ale tuhle snad:

Spadla mně šavlička
s vraoýho koníčka.

Nedbaje obdivných povzdechů staré Kulichové, mlu-
vil jen k Rozárce patrně potěšené i chválou písni-
ček i jeho laskavostí, on že si dost písniček pama-
tuje, ale přece že nejednu zapomněl nebo že zná
z některé jen verš, dva.

„Jedna byla tuze dlouhá, to vím, z té mně ostalo
v paměti jen tohle:

„Stříbrnou motykou
dal jí brob kopati,
a zlatou lopatou
zem vyhazovati.
Dal jí hrana zvonit
po celé krajině,
aby bylo slyšet
do Turecké země —

Víc nevím.“

„Ah, to je,“ zvolala Rozárka, již se oči rozjas-
nily, „to je ta:

Byl jest jeden zeman,
měl překrásnou dceru —

„A jak dál“

„. . . překrásnou dceru,“

opakovala Rozárka a bez ostychu říkala dál:

„ach, bože, přebože,
jménem Kateřinu.“

„Ano, ano, ale melodii jsem také zapomněl, tu mně také zazpíváte.“

„To je tuze dlouhá písnička, Milosti.“

„Tak nejprvé nějakou kratší, třeba tu jak jste prve řekla: Stála má milá —“

„Babička Kulichová si nevzpomene.“

„Jistě si vzpomene, vid', Terezo. Pak mně, pan-
no, tu písničku zazpíváte.“ To již jako by přikazoval,
ale vesele. Pozdravil, odcházel. Za prahem, na chod-
bě, se mu kmitlo, že se měl zeptat na ten kompli-
ment; však že se optá, optá, promluví s ní. Rozto-
milé děvče. Žádná kromě Nanetty de Bergmann ne-
byla sličnější. Ale ani Nanette neměla takový hlas
a také se tak nezasmála jako Rozárka. To byl roz-
košný smích, to byla hudba.

X.

Nazejtří dal si osedlat koně a odjel navštívit
sestřenici, baronku Malovcovou. Nezastal jí doma.
Vrátil se odpoledne mnohem dříve, než se nadál a
než ho na Střezmíří čekali. Z chodby zámecké, když
chtěl nahoru do svých pokojů, zahlédl otevřenými
dveřmi vedoucími na zahradu Rozárku. Překmitla
se mu na kraji parku pod košatými stromy. Bez roz-
mýšlení vstoupil do zahrady, tak jak byl v jízdeckých
botách. Kráčel opatrně, kryje se křovinami a stro-
my, aby ho Rozárka hned nepozorovala, aby jí
snad nesplašil.

Stála obrácená do košatých, starých stromů, pro
něž nebylo vidět ani zdi parkové ani kostelíka za
tou zdí. Vidět ho nebylo, ozýval se však, hudbou.
Kantor Kasal tam zkoušel „figurální muziku s pa-
rádami“, hrubou mši. Varhan hlas, kolikerých houslí

a bručivé basy tlumeně proudil z kostela do houštin a stromů sluncem vyzářených. Stály tiše, jako by naslouchaly. Rozárka také bez hnutí, jako ze země vyrostlá; prudce však se obrátila, když za ní písek i pod opatrnými kroky zachrastil.

První její pomyšlení bylo uskočit; kapitán je uhodnuv, prohodil vesele, tentokráte že mu neuprchne.

„Přišla jsem si poslechnout,“ řekla jako na omluvu, ne však ulekaně, nýbrž usměvavě.

„Já bych zas raději slyšel vás, kdybyste zazpívala.“

„Já a na kruchtě!“ trnula s úsměvem.

„Na kruchtě, ne, žádnou bravúrarií, ale pěknou písničku. Hned po prvé, když jsem vás slyšel před tím obrazem —“

Dlouhé, tmavé řasy jejích očí zamžikaly, koutky úst se jí pohnuly tajeným smíchem.

„Znáte tam ten obraz?“ ptal se kapitán, oči s ní nespouštěje.

„Je to panímáma mladého pana barona, co si vzal —“ Odmlčela se.

„Ach ano, co si vzal kantorovu, kantora Olivy!“ rychle a živě doplnil, jak mu tou její odpověď pojednou prosvítlo. „A na to jste si před obrazem vzpomněla,“ dodal určitě. Rozárka s úsměvem přisvědčila, že vzpomněla.

„A snad na to, jak paní baronka tomu bránila?“ Pozarděla se, mlčela.

„Víte o tom, slyšela jste o tom?“

„Zahradník muč to vypravoval.“

„Tak jste za to paní baronce pěkně zazpívala, a —“ chtěl říci, že ten kompliment byl také jí, baronce. V tom se od kostela rozšuměl lijavec tónů,

jak kantor Kasal vytáhl všechny rejstříky a jak také ostatní nástroje spustily fortissimo. Rozárce tuze vhod.

„Už dohrávají, Milosti,“ upozornila kvapně.

„Počkejte, jen počkejte,“ žertoval, „výslech není u konce. Zazpívala jste tomu obrazu —“

„Měla jsem radost,“ vyhrkla, poděkla se.

„A ten kompliment také z radosti. Z čeho, že paní baronka tak bránila?“

„A to ne!“ Upřímně, vesele se zasmála, co si pan baron myslí! A v tom, jak kostelní hudba rázem ztichla, zvolala: „Už je po mši!“ Čiperně se poklonila a než se nadál, uskočila. Vztáhl ruku, aby ji zadržel; ale tu se již kmitla ze stromů ven, a když prudce vkročil mezi stromy, chvátala již jako větříkem nesená volnou zahradou, na slunci, mezi květinovými záhony, až zmizela ve dveřích zámecké chodby.

Díval se za ní překvapen i dotčen tím, jak rázem uřála hovor, že si tak troufala; ale nehněval se, a vlastně se mu to líbilo. Byloť v tom všem cosi neobyčejného a při tom tak půvabného. A to před tím obrazem, trylek, kompliment — To tedy pro tu Olivovou. Ach, ona, správceva, mohla by jí být také! Mohla by jí být. A on — Veselé světylko proskočilo mu v očích a v duchu se zasnál. Ano, kdyby byl tak nezkušený zajíc, mladý blázen jako Malovec — Ale on! To by se Wallis zasmál. Ale snad jen tak to zkusit, tu idyllu tady si oživit, nalíčit na ptáčka zpěváčka — Co by to vyžle, jak druhá Olivová — —

Rozárka vběhnuvši do zámecké chodby, chvátala rovnou dál; na starou Kulichovou nevzpomněla, po čeledníku se ani neohlédla. Až venku před zámečkem na kraji aleje musila se zastavit. „Generál“,

mladý Klen, tu stál; oslovil ji, byla-li u Kulichové. Nezalhala a řekla, a rozjařeně, že ne, že na zahradě.

„Je tam pan baron.“

To podotknutí ji popichlo i jeho ton, v němž cítila výtku.

„Jo, přišel tam,“ odvětila zkrátka.

„Hned jak slezl s koně, rovnou do zahrady.“

„To snad smí,“ uštípla Rozárka.

„Věděl, že tam jste —“

„Snad jsem mu vzkázala.“

„Rozárko!“ Znělo to lítostivě i s výčitkou, až ji to dojalo. Mírněji vysvětlila, že si šla poslechnout kostelní muziku.

„A pan baron taky.“ Klen se trpce usmál. „Tak jste poslouchali.“

„Poslouchali, oba dva; mohl jste přijít a byli bychom poslouchali všichni tři.“

„A nebyl bych překážel?“

„Mně ne.“

„A panu baronu?“

„To nevím,“ a zasmávši se, kvapila alejí ke dvoru.

Hleděl za ní, až zmizela. Byla to náhoda, tak mu žárlivost znovu našeptávala, že baron se dal rovnou do zahrady, hned jak s koně slezl? Pravda, Rozárka tam šla, když byl pryč. Ale šel za ní, jistě jen za ní, když ji shlédl, a ne poslouchat kantorovu muziku. A příběhla tak rozjařena, veselé spokojena — Co jí řekl, co s ní mluvil — Domněnky, nejistota hlodaly. A Rozárka přece ví, jistě ví, že ji má, on, Klen, rád, třeba že jí to ještě neřekl, jistě ví. A on také si myslil a věřil, že ona jeho; mohl si to myslit, jistě. A teď — Je tu změnu vidět, je. A ještě jej

popichuje. Proč mu nevyčete, co si o ní myslí — Slovíčkem by jej mohla upokojit, slovíčkem. A to ještě jej utvrzuje v jeho domnění a ještě se směje — Smutně zamyšlen, bral se na pole.

XI.

Správce i zahradník se shodli v tom, že je podivuhodno, když takový vojanský pán si tak hledí hospodářství, když co den si pan baron zajde na pole, do dvora. Z těch dvorských návštěv se však neradoval „generál“ praktikant, poněvadž nebyly pro dvůr a hospodářství, nýbrž k vuli Rozárce. Podezíral tak na jisto, poněvadž baron za těch návštěv víc po oknech správčova obydlí se ohlížel než po dvoře samém.

V zámečku si zase všimli, Vanýsek a Severinka, kuchařka, jak je pan baron na starou Kulichovou hodný, že skoro pokaždé, když jde chodbou, nahlédne od prahu do čeledníku, starou pozdraví i slovíčko s ní promluví. Než tato jeho „zastaveníčka“ dala se víc a především k vuli panně Rozárce. Do čeledníku pokaždé nahlédl, není-li tam, nesedí-li se starou Terézou.

První dva dny po té, jak se s Rozárkou setkal v zahradě, jí tam nezastal. Druhého dne odpoledne zastavil se u čeledníku právě, když odběhla. Dověděl se toho od staré Kulichové, která se také omlouvala, že si nemůže na tu písničku vzpomenout, ne a ne, třeba že pořád na ni myslí, a i v noci.

„No, vzpomeneš si. A správčova dcera tě o ni upomínala?“

„Ptala se včera. Ona tu teď tak často nebývá. Kdo pak ví co — Jindá přilítla třeba kolikrát za den, vždycky frrr — a třeba se zpěvem.“

„A teď nezpívá?“

„Jak by zpěvu nechala! Ale tady, u mne teď ne, to že by snad dělala výtržnost.“

Kapitán neřekl na to nic. Ale když třetího dne dopoledne potkal Rozárku před zámečkem pod lipami, domluvil jí pro ten zpěv. „To by,“ dodal, „bylo, jakoby skřivánek z pole uletěl. A panno Rozárko,“ zažertoval, „vzkážu dolů do vsi kantorovi, aby zas provozoval v kostele muziku s parádami.“

Pohlédla na něj tázavě.

„Abyste zas přišla do zahrady. Bývala jste tam, slyšel jsem, a teď nechodíte. Či se bojíte výsledku?“

Po jejím pěkném čele, v očích rozjasnění, na rtech úsměv.

„Nebojím se, Milosti,“ řekla vesele, jistě.

„Tak ten výslech v zahradě jednou dokončíme.“ —

Nazejtří zahlédl ji v zahradě; přišla tam se starým zahradníkem. Uzářel ji s patra, ze svého pokoje. Zadíval se na pěkný obrázek, jak stála v záři letního jitra u květinových záhonů, sama jako květ, jak mezi nimi kráčela. Díval se, díval i napjatě čekal a pozoroval, ohlédne-li se. Ale jakoby o zámečku nevěděla. Připadlo mu, aby sešel dolů do zahrady. Nežli však se rozhodl, náhle se otočila a chvátala ze zahrady. Ale v tom se krátkým, plachým pohledem podívala po jeho oknech. V duchu se usmál.

Nazejtří tou ranní dobou už čekal, nepřijde-li Rozárka zas. Než jen starého zahradníka se dočkal. Mrzutě jej v duchu uvítal, zklamán odstoupil od okna. Čekal ji najisto. Za chvíli zase vyhlédl, a v tom frrr — jak to Teréza povídala, jako když laštovice přiletí, Rozárka tu a rovnou k zahradníkovi.

Kapitán bez rozmýšlení popadl klobouk a pospíchal do většího pokoje, a z toho do menšího. Ale

když stanul na kamenném schodu u jeho dveří a rozhlédl se zahradou, Rozárky nespátril. Nevěřil svým očím. Znovu se pátravě díval. Než před ním jen záhony květů a keře, proud slunce po všem a prostřed starý, ušňupaný zahradník. Zmizela, odběhla. Do zahrady už ani nevstoupil.

Z toho pak velká změna, nad kterou jmenovitě Vanýseck žasl. Pan baron se mu odstěhoval. Z hořejších pokojů přesídlil do dvou dolejších. Také zahradník se divil, uznal to však i chválil, když pán mu řekl, že takhle má do zahrady blíž, že může hned z pokoje mezi kvítí, pod stromy, teď že je tak krásně, že může mít v menším pokoji celý den dveře otevřeny a když v něm je, jako by seděl v zahradě.

A také je pak měl od rána do večera otevřeny. Zářivé světlo proudem se tam hrnulo, vůně tam vanula. Ale to kapitán zamlčel, co si v duchu také pochválil, a to nejhlavněji, že tam je jako ptáčník, že volně vidí po čihadle a na ptáčka, kdy přiletí, odletí. Než i druhý, větší pokoj byl mu příhodnější, jak ihned uznal, že může každé chvíle vyhlédnout na chodbu a k čeledníku.

Rozárka vstupovala teď do zámečku k staré Kulichové i do zahrady plaše a neklidně, pokaždé v napětí, nezjevili se snad baron. A nebyla klidna ani doma. V tom všem, jak se s vrchností znenadání setkala, jak ji bílý oficír stihl pod obrazem, jak se s ním sešla u staré Kulichové, pak v zahradě, jak ji „vyslychal“ a žádal, aby mu zazpívala, aby chodila do zahrady, bylo tolik překvapujícího, co znepokojovalo, ale i lahodilo, lichotilo.

Když posledně zašla zase do zahrady, přišel kapitán přímo z dolejšího pokoje a hned nařizoval zahradníkovi, aby jí upravil kytici růží; a sám je vy-

bíral, porozkvetlé, nejkrásnější a pomáhal je řezat. Zeptal se také na písničku, vzpomněla-li už Teréza a nevzpomene-li si, že musí mu Rozárka zazpívat jinou a jiné, když jich tolik umí, že by ji rád slyšel, když má tak krásný hlas.

To již oslňovalo, blaženě mátlo. S kytkou krásných růží chvátala domů. Oči jí zářily, na růže hleděla, ale na písničky myslila, že zase o ně říkal, že už tomu neujde a bude musit zazpívat. A z toho leknutí, z náhlého pomyšlení, to že také Olivová, kantorova — Dala se do běhu, jako by té myšlence chtěla utéci. Přišla jí však zas, doma, když ukazovala baronův dar a pověděla o písničkách.

Ale pak jí píchlo u srdce a svědomí se hnulo, jakoby při něčem nepravém byla postižena, když v tom, jak rovnala růže do sklenice, vstoupil mladý Klen oznámit něco pantátovi. Pověděl, vyřídil, ale patrně se zarazil, když správcová bezděky se chlubíc, ukázala mu růže, aby se podíval, že jsou od pana barona, že je dal Rozárce, pan baron že je sám vybíral a řezal a že žádal, že Rozárka musí mu zazpívat. „Generál“ se pozarděl, mlčel však, jen oči mu utkvěly na Rozárce v hořkém překvapení; ptaly se, je-li pravda, a pátraly, má-li také takovou chlubitou radost jako panímáma.

Rozárka mlčela a tím přisvědčila, že růže jsou od barona, a jen se usmála, škádlivě i chlácholivě, zalekla se však, když v tom na ráz dal pan Petr s bohem a odešel. Popíchlo ji, co, co se durdí, co si myslí, co by káral, vyčítal a se zlobil. Zlobí se — ale jaké má právo, vždyť dosud ani slovíčka jí neřekl, i když mohl, to raději o vojně začal. Jen mlčí, pořád mlčí, tak co by — Ale na růže přestala se dívat.

XII.

Ze Střezmířského dvoru ozývaly se dudy a dvoje housle; vesele tam vyhrávali k obžinkovému průvodu, jenž se měl vypravit k milostivé vrchnosti před zámek. Tam se již sešli správce panství, pan praktikant, Petr Klen, zahradník i kantor ze vsi, Vanýsek v červeném fraku, bílý šátek na krku, oba granátníci kapitánovi v bílých uniformách a ženský svět na Střezmíři, paní správcová s Rozárkou, Severinka kuchařka. I stará Kulichová opustila čeledník a vyšla se podívat. Rozárka přivedla vetchou stařenu, sama čilá jako veverka, zjařená příjemným vzrušením, jak se těšila na slavnost, na hudbu, na tance. Než tím jasnem přebíhal mráček temného znepokojení. Starostně pozorovala po očku „generála“, jak zasmušile stojí, mlčí, ani se neusměje. A cítila, jak na ni hledí, že pohledem stíhá každé její hnutí. Co pak, až baron přijde —

Tak sešlo se před zámečkem všechno dyořanstvo střezmířského pána. Mluvili o průvodu, o veselí, jež po něm mělo být, o hojně traktaci, kterou baron pro žence a žnečky nařídil, o něm samém, že prý se tuze těší. Zahradník o tom vykládal a důrazně, s pochloubou, že jemu, zahradníkovi, jemu že to pan baron povídal, dnes ráno v zahradě, že si rád vzpomíná, jako pan baron, jak u nich na Radvanově slavili obžinky, to že je starý, pěkný obyčej.

Dudy zaječely ve bráně a ječely blíž a blíž, a housle je švihně provázely. Průvod vyšel ze dvora, hlučný a veselý, vyšperkovaný kvítím a fáhory. Dudák napřed i oba hudeci opentleni jako o svatbách, za nimi vůdce průvodu, šafář, s družičkou svátečně vystrojenou, jež sama máje věneček z polního kvítí na hlavě, nesla velký, plavý věnec z obilí, z klasů

žitných, ječných i ovesných, propletený kvítím a pestrými fábory.

Za šafářem, za družičkou průvod ženců a žneček z dvorské čeládky i robotníků. Všechno nedělně vyfintěno, všude samá kytka z klasů nebo polního kvítí, kytičky za živůtky a šněrovačkami žen a děvčat, za klobouky mužův i synkův. I hrábě a kosy, které nesli na rameni, i roubík a srp, všechno ověšeno. A ve všech, ve všem průvodu veselý ruch a rozjaření.

Zámečtí hleděli jim vstříc; ale pak se již začali ohlížet po zámku, co J. Milost, co pan baron. A zrovna když hlučný průvod vynořil se ze stínů lipové aleje na volné prostranství před zámek, na slunce, v němž všechny barvy v pestrém průvodu vysvítily, zahořely, barvy obleků, fáborův i kvítí a zlata klasových kytěk a věnce, vykročila vrchnost a stanula před hlavními dveřmi, v pudrované vlásence s copem, třírohý klobouk v ruce.

Dudy zavřeštěly fanfáru, šmyčce litaly trhavě, třaslavě po strunách, až se hudecům hlavy třásly, průvod jásavě pozdravil, dvořanstvo se uklánělo. Nejméně pan praktikant, a nic panna Rozárka. Ta úžasem zapomněla. Toť někdo jiný —

Usedlejší pán tu v tmavohnědém kabátě, v kvitkované kamizole, v punčochách, ve střevících s přezkami; to sice pan baron, ale ne bílý oficír. Jakoby zmohutněl. I starší se zdál. Muška, která tenkrát po prvním setkání prolétla jí vyjasněnou myslí, vrátila se a hned nezmizela.

Vlídne přijal věnec z klasův a kvítí, jež mu mladá žnečka, sama pod věnečkem, podala, vyslechl s úsměvem, pokyvuje hlavou, její prosté verše a charakterné rýmy, jimiž mu ve jméno všeho průvodu přála štěstí, zdraví a dlouhého panování. Poděkoval a pak

všechny vyzval, aby byli hodně veselí, aby se posílili, aby si zatančili.

Rozárka toho přání hrubě neposlouchala; jen na barona hleděla, nemohouc se vybavit z překvapení, z dojmu jakéhosi zklamání. A musila bezděky, nechtíc, srovnávat, když pan Petr musil v tu chvíli přistoupit se správcem k baronovi. Samozřejmě oslře namíto na oči, jak stanul „generál“ vedle kapitána, že je pan Petr štíhlejší, ten kdyby měl bílou uniformu, tak že si toho bílého oficíra myslívala. A pěkný, osmáhlý jeho obličej mladistvě svěží jakoby ještě zmladl. Ale ten vážný, zasmušilý jeho pohled —

Kolem barona pojednou chumel lidí, a prostranstvím rojení. Ženci a ženečky, čeládka dvorská i starý ovčák, všichni k mísám a k připravenému sudu a džbánkům; mladí do kola. Pod krajní lipou dudák, oba hudeci; jim na pomoc přidal se kantor Kasal, jenž toho odpoledne již několikráte nosu přilepšil svým: „Tu máš ty, tu máš ty, tu máte obě dvě.“ Hrál za dva, ale také tak pil.

Kolo se roztočilo.

Rytíř Jeník, ctě starodávný obyčej, vyzval družičku, jež mu přinesla věnec z klasů. Zatančil s ní; „solo“ mu dali a všichni kolem zatleskali. Ale jen dotančil, hned se po Rozárce ohlížel. Už prve, když vystoupil ze zámečku, hledaly ji jeho zraky. Byl překvapen, jak jí to slušelo v kvítkovaném, přiléhavém živátku s rukávy po lokte, krajkami zdobenými, v nedlouhé suknici, v bělostných punčochách, ve špaličkových střevíčkách. „Jako srnka,“ řekl si, „jako srnka, nožkou i očima.“

Přišel pro ni vesele; ona však, tak se mu zdálo, byla vážnější a jen se nejistě, plaše usmála. Překvapilo je to; ale tím hovornější byl on sám. A byla

tak půvabna, tak jí to v tanci slušelo, zvláště když ladně zvedla nad hlavu levici, když jí za špičky prstů vedl, a ona se tak po jeho boku lehounkým krokem po hudbě nadnášela a pak se, jak ji tak držel, pod jeho dlaní jako lupínek otočila, a když se mu vážně ukláněla.

„Ten kompliment není jako před obrazem,“ zažertoval.

Vzhledla k němu, oči se jí zableskly náhlou, čtveračivou veselostí.

„To jen paní baronce.“

„A proč jí?“

„Však ráčíte jistě vědět —“ A zasmála se.

V tom, jak tanec kázal, vzal ji kolem pasu. Jak jeho dlaň dotkla se mladého těla, přiklonil se nevěda a řekl s úsměvem, tlumeněji a neklidně:

„Já bych nebyl tak přísný.“

Dudy zavřiskly, housle rázem umlkly, konec hodby. Kolem do kola náhlé, rušné pohnutí. Rytíř Jeník nemile vyrušen, pohlédl po hudebnících, co je. Zasmušil se. Host! Baronka Malovcová. Poklonil se Rozárce a šel vstříc sestřenicí. Nebyl potěšen jejím příchodem, vlídně však ji uvítal a dvorně ji vedl do zámečku. Šli kolem staré Kulichové, kterou baronka dobře znala. Rytíř Jeník ji upozornil na stařenu, baronka však jakoby neslyšela.

Vanýsek, jenž rozveselen, spokojeně se díval na kolo, ustrašeně sebou škubl, když shlédl Malovcovou; poskočil a hned do zámku. První, co mu baronka zkrátka nařídila, bylo, aby zavřel okna, ty dudy že jsou hrozná hudba.

„Ale do nohou jde,“ zažertoval rytíř, „dobře se při nich tančí.“

„Viděla jsem.“ I šlepačně se usmála. „Ovšem, když tu nemáš nic jiného. Dlouhá chvíle je brozná věc.“

„Nemám tu dlouhé chvíle.“

„Ah! Tady že ne? Ty?“

„Věru, že nemám. A že nemám, toho důkaz, že jsem včera odeslal žádost, aby mně prodloužili dovolenou.“

„Žasnu. Co tě tu tak baví či poutá?“

„Všecko, venkovský, idyllický život.“

„Tu idyllu je dnes vidět. Ženci, žnečky, čeládka —“ a pojednou se optala, kdo byla ta jeho ta nečnice.

„Správcova dcera.“

„Ah ta, co se tak zvláště směje.“

„Zvláště líbezně. Slyšela jsi? Ji samu? Ano, rozkošně se směje a pěkně zpívá, krásný hlas má.“

„Snad jako Olivová.“ V slovích zněl pohrdlivý úsměšek.

Jeník, jako by se nevšímal, přisvědčil s úsměvem:

„Ano, a sama je, myslím, ještě hezčí.“

„Jean!“ trnula baronka.

„Ale má milá, na krásu nehledím se stavovského stanoviska. V kráse všecko se vyrovná, všechny rozdílly tak jako v nebi.“

„Jak nebe — Jak to —“

„V nebi jsou si všichni rovni. Myslím, že naše Tereza, vidělaš ji, bude zrovna tak blízko božímu trunu jako já, dostanu-li se totiž do nebe, ba jistě mu bude blíž než já.“ Zasmál se. „V nebi neplatí Almanach de Gotha.“

„A na Střezmíři také ne —“ ostře vpadla baronka.

„Přestává almanach, kde by mohlo být jako v nebi,“ odvětil obojetně, s úsměvem.

Rozárka se nedívala jako ostatní za kapitánem, když odcházel s baronkou do zámku. Po „generálu“ se ohlížela. Zatančil, jak se slušelo a jak také její otec učinil, s tou mladou družičkou, jež odevzdala vrchnosti věnec. Rozárka čekala, že teď přijde pro ni. Přišel, ale až za chvíli. Nadála se, že v kole promluví, že ta jeho zakahoněná zasmušilost slovy vyrazí, že bude třeba vyčítat nebo že se pátravě pozeptá. Těšila se na to, zmýlila se však.

„Generál“ za celý tanec nepromluvil. Čekajíc, také mlčela, pak už naschvál, z podráždění. Teprve když vycházeli z kola, řekl temně, jako s namáháním:

„Zkazilo se vám to, Rozárko.“

„Co —“

„Obžínky.“

„Proč?“

„Že přijela baronka.“

Škubla sebou, v očích jí blesklo a zkrátka řekla:

„Pro ni ne.“

„Tak pro koho —“

„Když to nevíte —“ A odešla.

Byl zmaten odpovědí i náhlým jejím odchodem. Jakoby jemu vinu dávala, jemu! Baron za ni chodí, toť přece jisto, do dvora, do zahrady, růže jí vybírá a dává, chce, aby mu zpívala, a tady, prve, jen vyšel ze zámku, už po ní oči otáčel, a jen s tím děvčetem jednou do kola zatančil, už rovnou pro Rozárku. A jak s ní tančil! A ona! Všeka z toho patrně šťastná, tak veselá a jen se usmívala, když se k ní klonil a něco jí šeptal. Jak by teď molil on, Klen, s ní vážně promluvit, jak zamýšlel, než baron přijel, jak by mohl, teď a když Rozárka nemá pro něj, pro Klena, ani slovíčka, aby mu řekla, že se mylí, aby se mu vysmála, co si myslí. Jen zavadil, nadhodil slovem, odbyla jej, odešla —

Ustoupil do aleje, šel zamyšleně ke dvoru, vrátil se a zase šel, nedbaje hudby a veselého šumu kolem. Začal uvažovati, neměl-li by přece zase jíti k Rozárce, když řekla: Když to nevíte — Že by se mýlil, že by jí snad přece křivdil —

Když se zase vrátil k záměčku a rozhlížel se, kde je Rozárka, vyběhl Vanýsek z průjezdu a volal patrně potěšen, ať pošlou do dvora pro kočár paní baronky, že už pojede. Praktikant „generál“ poustoupil, čekal. Ze zámku vyšel rytíř Jeník, provázce baronku Malovcovou ke kočáru. Když do něho usedla a koně zatrhli, oddechl si Vanýsek z hluboka a rád. Také praktikant si pak z hluboka povzdechl, ale trudně, když baron rozloučiv se s hostem, rovnou zamířil k Rozárce.

Nepožádal ji už o tanec (a byla tomu ráda), ale pozval ji s rodiči do zahrady, na malé občerstvení, tady že je příliš hlučno a ne volno. Správce, správcová přijali pozvání radostně. Rozárka se v duchu zarazila; maně se ohlédla a pak zas, po kole, k aleji a po třetí pod starou lipou u samého vchodu do zahrady. „Generála“ však nespatriřila, zmizel.

V zahradě před otevřenými dveřmi menšího pokoje bylo prostřeno. Příjemné tu posezení. Slunce právě zapadlo; po zahradě, v korunách rozložitých stromů světlo, mezi křovinami a kmeny v parku hluboké stíny. Z prostranství před zámek zaléhaly sem tlumeněji hlasy dud a houslí, šum veselých obžinek.

Správce i správcová nedbali ani zahrady ani hudby. Je blažila a rozechřivala laskavost pana barona a zajímal je toliko jeho veselý hovor. Rozprávěl s nimi, pozoroval však Rozárku. Nebyla nijak tak nadšena jako její rodičové. Neklid na ni postihl,

dobře mu však nerozuměl. Že by ptáček snad už tužil a byl znepokojen —

Ale Rozárce nešel z mysli „generál“, co si z té zahrady zase vymyslí. Schválně odešel. —

Stínové se již táhli zahradou, hebké pavučiny prvního soumraku rostly. Vanýsek, jenž obsluhoval, ohlásil, že „obžinky“ se chystají pryč, dolů do vsi, dotančit tam, ale že chtějí ještě poděkovat Jeho Milosti. Rytíř Jeník vstal a správci s ním. Vešli do menšího pokoje, správce se správcovou napřed, hostitel vedle Rozárky za nimi.

Když vkročil do většího, maně se dotkl Rozárčiny ruky, aby se zastavila a podívala se tam, kam obrátil oči, na portrét baronky Malovcové, a na ji-sto se otázel:

„Tak ten kompliment tady, tenkrát, byl k vůli Olivové.“

Přisvědčila s úsměvem.

„A myslíte, že si barona brala z lásky?“

„Myslím. Protože —“ Odmlčela se.

„Co —“

„Protože, kdyby měla někoho jiného ráda, nebyla by si ho vzala.“

„Ah, leda to!“ zvolal překvapen, ač ne bez ironie, a usmál se. „Tak vy tak pro ni a proti paní baronce. Pravda, byla přísná. Já bych tak přísný nebyl.“ Opakoval, co řekl prve v tanci.

„Na koho,“ vyhrklo Rozárce; div že se nezasměla, jak se jí v tom přimihlo, na koho by, vždyť že nikoho nemá.

Bez rozmýšlení, přichýliv se, odvětil tlumeněji: „Třeba na sebe.“

Upřela na něj oči, překvapená i tázavě; ale jen pohlédla, již pospíchala jako poplašené kuře k oknu. Rytíř stanul vedle ní; netroufala si ani se ohlédnout.

Jakoby jen vyhlížela hluchý houf žencův a žneček na prostranství před okny se řadící. Dívala se tam, ale nedbala; myslila na poslední slova baronova, co to řekl a jak, co myslí, a jak se na ni podíval — A v tom se zalekla. Vynořil se z jedné skupiny venku „generál“. K zámeckým oknům se obrátil, zadíval se tam a náhle zase zmizel.

Dudy a housle spustily fanfáru, rozjařený zastup provolával své vrchnosti „vivat“ za „vivatem“, mávali klobouky, čepicemi — Bylo po slavnosti před zámkem, ne však konec veselosti. Táhli do nového kola, dolů do vsi do hospody.

Také správci, všichni nadšení, správce totiž a správcová, se poroučeli pánu. Rozárka, majíc patrně naspěch, se uklonila. Odcházela znepokojena i tím, co bylo pod obrazem, jak se baron tam na ni podíval, co řekl, jak při odchodu jí ruku tiskl, i tím, co asi pan Petr, kde asi je, co zase řekne.

Na chodbě u dveří čeledníku zastali starou Kulichovou.

„Panno Rozárko, panno Rozárko, čekám na vás, už vím, už tu písničku mám, vzpomněla jsem si. Pojdte, pojdte —“

„Teď právě jste si vzpomněla?“

„Ne, prve, před chvílí, o muzice. Poslouchám, poslouchám, pořád samé známé hráli, a tu najednou, už na konec muziky, spustí dudák notu — zrovna to mnou škublo — Tak se to ve mně ozvalo, rozbřesklo se mně, nota se mně ozvala, a jak nota přišla, tak taky písnička.“ Stařena všecka potěšena, plácla dlaní o dlaň a hned citovala pozvukujíc:

»Stála má milá
na vysoký skále,
stála má milá
na kopečku —

Tak pojdte, panno Rozárko, já vám ji zazpívám, naučíte se jí.“

Rozárce nebylo té chvíle do zpěvu, a baron meškal na blízku, přes chodbu v pokoji. Vymluvila se, do ztírka odkládala.

„Ne, to ne, holečku, jsem stará osoba, co kdybych do rána písničku zase zapomněla.“

„Tak přijdu později, po večeři, to přece tak hned nezapomenete.“

„Ale jistě, panno Rozárko!“

„Jistě.“

Chvátala před rodiči; nemohla se dočkat jistoty, kde je Petr; a cos jí našeptávalo, že ho snad potká. Po zámku se ani neohlédla. Neuviděla, že baron stojí u okna, že se za ní dívá.

Když správcevi odešli, přistoupil k oknu, aby Rozárku ještě uviděl, a zůstal u něho, až zmizela mezi lipami v aleji. Přecházel pak pokojem, vstoupil do druhého, stanul v jeho otevřených dveřích. Před ním zahrada v letním, teplém podvečeru. Za temným mrakem měkce splynulých, košatých korun v parku prosvítalo od vycházejícího měsíce.

— Vyšel si do zahrady, procházel, zastavoval se zamyšlený. Rozárka pořád s ním. Viděl ji zas, v tanci roztomilou, a když v pasu jí položil dlaň, a tady zase v zahradě a tam pod obrazem. Co tam řekla o Olivové, že kdyby někoho měla ráda, že by si byla barona nevzala. Řekla to tak upřímně, a tak jí to slušelo, jak to řekla. Jakoby z vlastního přesvědčení. A zdali jemu porozuměla. Zdá se. Ale teď ho to neblážilo. Temné znepokojení z toho, že se ukvapil, že nějak zprudka začal. Kam se pouští, nač ji znepokojuje — A sebe — Ano i sebe. Sám

sobě se usmál. Chtěl jen tak na ptáčka nalíčit, děvčátko zkoušet a sám už je v pokušení. Je, už je. Co by Wallis — Ale když je tak rozkošná, rozkošná —

XIII.

Zamyšlen se procházel, zamyšlen se vracel. U dveří vedoucích ze zahrady do chodby se pojednou zastavil a naslouchal. Jakoby zpěv se ozval od čeledníku. Postoupil skoro až k jeho dveřím, nastavil ucho. Zpěv! Svěží, krásný hlas a s ním slabší, jiný! Rozárka zpívá se starou Terezou! V tom zahřmotily nahoře v patře dřevěné schody. Rychle ustoupil do svého pokoje a čekal za pootevřenými dveřmi. Kdo se to hrabe — Konečně! Ah, ten!

Franc, teď Vanýsek, sestoupil a šel chodbou kolem, ne již v červeném fraku, nýbrž v tmavém kabátě, halapartnu v ruce. Vydával se na svou noční službu. Zastavil se u čeledníku, naslouchal. „Že vejde!“ mrzel se pán. Vanýsek však tentokráte se nestavil. Šel dále, kroky jeho ztichly. Rytíř Jeník otevřel dveře plněji, aby lépe slyšel. Ale nic už, zpěv umkl. Ticho, přestaly. Snad opět začnou. Čekal, číhal, a ne dlouho. Dveře se tam pootevřely. Rozárka vyhlédla jako lasička; podívala se pátravě v pravo, v levo, pak hup, z čeledníku ven. Jen se kmitla a byla ta tam. Chvátala domů, ne však veselé jako jindy, když se od staré Terezy vracela s novou písničkou. Lekala se, kdyby ji tak „pan generál“ teď shlédl. V tom spěchu nepovšimla si Vanýska, že stojí opřen o lípu v hustém šeru. To právě uvažoval, kde by měl začít první verš své „posily“. Proběhla kolem něho černými stíny i tichými pruhy měsíčního světla. Vanýsek ji však postřehl a maně pokročil

kousek dál; ihned však stanul, když Rozárka na konci aleje na ráz se zastavila.

Stál tam na vyjasněném místě pan Petr a mračně zamyšlený. Do té chvíle toulal se za dvorem poli, roztrpčen, jak jej Rozárka po tanci odbyla, z ničeho nic odešla, stát ho nechala. To všecko že k vůli baronovi. Tak si namlouval, aby sebe omluvil, že jí řekl tak kousavé, tvrdé slovo. Začal to cítit, i také o tom uvažovat, jak odešla, co řekla, jak nadhodila, kdo jí obžínky zkazil. Hněv ochaboval, lítost se v něm pozachvěla a pak touha, nabýt jistoty, a kdyby bylo možná Rozárku ještě dnes, teď večer uvidět, promluvit s ní. Snad že bude v otevřeném okně.

Čím dále, tím rychleji spěchal z polí ke dvoru; když k němu došel, kmitla se mu Rozárka, ne doma v okně, ale u zámku. Vyběhla z něho, byla tam. Až se zachvěl. Štír žárlivosti se prudce hnul a štípl. Praktikant nemohl hned promluvit.

„Ah, vy tady!“ divila se Rozárka, nutíc se do veselého tonu.

„A vy tam!“ Ukázal k zámku.

Vanýsek pokročil v aleji opatrně blíže k nim.

Rozárka jakoby neslyšela, zeptala se, kde byl do teďka.

„Tak; chodil jsem, toulal jsem se. A kde vy teď, po obžínkách,“ vyhrkl temně, káravě.

„V zámku.“ Usmála se, ale hned dodala, aby neupíchl, že u staré Kulichové.

„U staré Kulichové? Teď?“

„Pro novou písničku.“

„Teď?“

„Teď, pro novou písničku,“ opakovala s úsměvem, ale určitěji, ostřeji. „Vzpomněla si na ni, musila jsem přijít, že prý by ji mohla zapomenout.“

„Ah tak.“ Usmál se nedůvěřivě. „Už umíte tu písničku?“

„Umím.“

„Tu zazpíváte baronovi? Nebo jste mu ji už zazpívala —“

Pohlédla na něj káravě, s výčitkou.

„Snad nemyslíte, že tam byl!“ Hlas se jí pozachvěl.

„Ne,“ řekl, ale nejistě, poněvadž to podezření se mu ozvalo. Rozuměla tomu „ne“, jeho tonu a proto nakvašeně dodala:

„A kdyby i byl. Bylo by to něco zlého? Býval jste tam taky.“

„Ale už nebudu,“ vyhrkl.

Nerozuměla, a proto obracela v žert:

„Až teď zas, na podzim.“

„To už budu doma.“

„Doma! Vždyť chcete až do vánoc —“ žasla.

„Rozmyslil jsem si to. Je po žních, půjdu domů.“

„To si taky rozmyslíte.“ Řekla to s úštěpkem. A ten bodl.

„Zítra to oznámím pantátovi, panu správci. Musím.“

„Že musíte?“ Umlkla, čekala odpověď, proč. A on čekal otázku, proč. Neřekla jí a když také mlčel, opakovala s trpkým úsměvem: „No, když musíte —“ Okamžik mlčela, čekala, pak dala pojednou „dobrou noc“ a vběhla do dvora.

Hleděl za ní ztrnule v tupém dojmu neočekávaného rozhodnutí, jež bylo jako náhlé udeření. Čeho čekal, toho se nedočkal. Nic se neptala, ani slovíčko, proč, proč musí pryč. Kdyby jen to slovíčko — Nerozumí mu, nechce mu rozumět, nechce. Ale jít odtud — Řekl to, a tak musí. Že si to rozmyslí, řekla a tak s úsměškem. Ale jí na něm nezáleží —

Se skloněnou hlavou loudal se do dvora.

Z hlubokého stínu lip vykročil Vanýsek na vyžážené místo a díval se za „generálem“, žasna, nerozuměje, co tak zostra mluvil, co se tak rozkoilo-til a co panna Rozárka mu nějak odsekla a na ráz pryč. A pana barona do toho připletli, a písničky — Co to je —

Vykročil, zašveholil Mariánskou, obešel zvolna dvůr, pak k lavičce pod košatou lípu u zahrady. Tam skončil pianissimem, opřel halapartnu o kmen lípy, usedl na lavičku, dřív než za nebožtíka pána usedával, poněvadž nynější pan baron měl dobré spaní a nikdy v noci neotevřel okno a nevolal: „Zpívej, Vanýsku!“ Tak tedy časně usedl na lavičku pro „posilu“, které obzvláště dnes mu bylo třeba, opřel záda i hlavu o kmen, zvedl bradu, zavřel oči, otevřel ústa a hned usnul.

XIV.

Spal dlouho, ale nezaspal to, co viděl a slyšel večer na konci aleje u dvora. Jako Vanýsek přišel s tím za svítání domů, jako Franc v červeném fraku donesl to ráno panu baronovi. Při snídani mu to pověděl hlavně proto, aby osvědčil, kterak Vanýsek horlivě ponocuje a hlídá.

Rytíř Jeník stáhl obočí, když Franc začal o tom, co se přihodilo, ale pak na něj upřel oči a čím dále, tím napjatěji poslouchal, když slyšel o panně Rozárce, o praktikantovi, o nové písničce staré Terezy, a také že o J. Milosti byla zmínka, to že pan praktikant, a kterak to skončilo, že panna Rozárka pak prudce, jako v hněvu odběhla —

Rytíř Jeník poslouchal, poslouchal, na to ono se zeptal, a pak poslal France pryč dřív než jindy.

Přecházel pokojem, mysle na Francovu zprávu. Netěšila ho, měl z ní náhlé zklamání; sám sobě se usmál, co si myslel, nač se chystal, co si troufal, jak ptáčka polapí — A Rozárka zatím — Ten „pan generál“, ten zbrklý žárlivec ani snad neví, jak jej Rozárka má ráda — Co řekla pod obrazem — Že kdyby Olivová měla někoho ráda, že by si byla Malovce nevzala. To podle sebe soudila. A on — Ještě že se včas dověděl. Byl by snad sám uvázl v milostné síti a odešel poražen —

Někdo zaklepal na dveře. Stará Tereza vstoupila. Vzdychala, omlouvala se, ale že musí říct, že musí oznámit, když si pan baron přál slyšet tu písničku, tak aby ráčil vědět, že si už na tu písničku vzpomněla, večera o muzice.

„Jdeš mně ji zazpívat.“

„Nevím, Milosti, jak bych to pořídila, a taky líbili říct, že by rádi pannu Rozárku slyšeli, ona tu písničku už umí, tak kdyby ráčili —“

Když před tím tak naléhavě vyslovil přání poslechnout si Rozárčin zpěv, nemohl teď odepřít. Slíbil, tak že ano, že si rád poslechne tu písničku, až bude panna Rozárka moci.

„Jak by nemohla, to by bylo! Už jsem ji vzkázala.“

„Terezo, tys už ji vzkázala! A co —“

„Že má přijít ke mně, a snad už tam je.“

„Cos to vyvedla!“ Ihned vyšel, kvapně, podíval se do čelešníka. Rozárka tam stála vážně zamyslená, hledíc do země. Lekla se, když baron vstoupil a ji zval, aby šla do pokoje, že tam je Tereza, že přišla povědět o té nové písničce, a tak že ji prosí —

„Milosti, mně Kulichová nevzkázala nic o písničce, že ji mám zazpívat.“

„Já vím, já vím, to Tereza sama si tak usmyslila. Ale když jste přišla — A slíbila jste mi —“

„Milosti, ještě ji dobře neumím —“

„Tereza to neříká,“ pravil s úsměvem, „zkazila byste jí radost. Jen tu novou písničku, na tu dlouhou o krásné Kateřině počkám, až jindy. Pojdte, prosím vás.“

Šla, musila, nechutě překračovala práh panského pokoje. Na Petra si vzpomněla, nebylo jí do zpěvu. Rytíř to cítil, byl by upustil od své žádosti, než k vůli staré Kulichové nemohl už ustoupit. — Všiml si, že Rozárka se po obrazech ani neohlédla, jako by jich nebylo. Postavila se za židli, na které seděla stará Kulichová, sklopila oči, zaražená, vážná. To nebyla Rozárka, která měla „písničkami hlavu rozházenou“. Věděl, že to není strachem ze zpěvu, ale že v tom jiná starost, smutek.

Vytrhla se, když stará Kulichová ji pobídla, tak že tedy, tak, tu novou; a zanotovala slabě, třaslavě: „Stála má milá —“ Rozárka za ní líbezným hlasem, ale nějak nejistě:

»Stála má milá
na vysoký skále,
stála má milá
na kopečku —«

Kostelík za parkem na kopečku se jí kmitl, kdež na jaře čekala na Petra, když stromy kvetly. Přichvátal stezkou zdola, teď tou stezkou půjde dolů, odejde na vždy. Hlas se jí zachvěl.

»Tak dlouho tam stála,
tak dlouho tam stála —«

Dlouhé řasy jí zamžikaly.

»až se rozplakala,
pán bůh tě provázej,
můj holečku —«

Dozpívala; ale kdyby byla píseň delší, nebyla by mohla dál. Slzy jí vytryskly. Ta písnička obzvláště „k srdci dorážela“. Rytíř přistoupil kvapně k Rozárce; chtěl k ní těšivě promluvit, nutilo jej, ruku jí pohladiť, ale v tom přitiskla zástěrku k očím a než se nadál, byl se starou Terezou sám. — —

Petr Klen, praktikant, váhavě se ubíral toho rána do kanceláře. Měl tam oznámit, o čem se včera tak náhle a prudce rozhodl, že tu na Střezmíří do vánoc nezůstane, že ještě ten týden odejde. Tížilo ho, že se tak ukvapil; ale říci to musí, poněvadž by se mu Rozárka jen vysmála. Správce v kanceláři nezastal. Usedl ke svému stolu, nepracoval však, nemohl. Pořád napiatě a v tajném strachu naslouchal, kdy se ozvou správcovy kroky. Správce však nepřicházel. Snad už ví, snad mu to Rozárka řekla. Pojednou vstoupil rychlář dole ze vsi a dotazoval se na něco správního. Praktikant nemohl to vyřídit.

„Počkejte, podívám se, není-li pan správce doma,“ ochotně se nabízel; ne k vůli rychtáři, nýbrž proto, aby se dostal do správcova bytu, že by se snad s Rozárkou setkal, že by s ní mohl ještě promluvit.

V správcově bytě však nezastal nikoho. Pan správce že odešel po ránu do polí, oznamovala služka, paní správcová že je v zelinářské zahradě.

„A panna Rozárka?“

„Pro tu vzkázala stará Kulichová.“

Služka odešla do kuchyně; sám měl se také odebrat. Zůstal však, chvíli čekal. Když se pak obrátil na odchod, potkal u samého prahu Rozárku. Jako by přiletěla; tlumeně vykřikla, když ho shlédla. A on žasl.

„Rozárko, co je vám, co se stalo, proč pláčete!“ Na včerejšek zapomněl.

Pohodila hlavou, chtěla se usmát. „Proč se neptáte, kde jsem byla, zeptejte se,“ a nečekajíc vyrazila trpce: „U pana barona, zase u pana barona.“

„Kulichová pro vás vzkázala —“

„Vzkázala, ale byla jsem u pana barona,“ umíneně opakovala, jako na svou obžalobu. Ale také vyčítala, praktikant dobře cítil. Mlčel, nevytýkal, a neškubl sebou, ani když Rozárka ostře oznámila:

„Zpívala jsem mu.“

„A plakala jste, pláčete. K vůli němu? Ublížil vám!“ Znělo to prudce, hrozivě, jako by se chtěl na barona rozběhnout. Ráda to slyšela, ráda jej tak viděla. Usmála se, zakroutila hlavou.

„Pan baron nic, neublížil mně. Ale někdo jiný —“

„Rozárko, já, já už —“ Dále nemohl.

„Přišel jste pantátovi říct —“

„Ne, nepřišel, já — Ale proč jste plakala, prosím vás, proč? Co je vám?“

„Tak to ještě nevíte — ani teď ne, tak já vám to mám říct —“ Nutila se do smíchu i zlobila se a slzy jí zase vytryskly v tom úsměvu. „Proč jste přišel —“ Trhla sebou. „Pantáta už jde. Tak mu to povězte, řekněte mu, že odejdete —“ A uskočila pootevřenými dveřmi do vedlejší světnice.

„Co je, pane Petře — Hledáte mne?“

„Hledám —“ Pohlédl po vedlejších dveřích. „Je tu rychtář, na kanceláři, přišel stran —“

„Ah, já vím, zapomněl jsem, že přijde. Čeká ještě?“

„Čeká.“

Správce se hned otočil a šel do kanceláře. Ne však praktikant. Jen správce vykročil, obrátil se po vedlejších dveřích.

„Rozárko, prosím vás —“

Štanula na prahu.

„Zapomněl jste — Mám to pantátovi sama říct?“

„Ne, to ne, už ne; ale prosím vás, proč jste plakala, proč —“

„Zas už?“

„Ne, já nic nemyslím, ale ty slze — Proč —“

„Vždyť jsem řekla, že jsem zpívala.“

„A při tom jste se rozplakala? Co jste zpívala?“
ptal se dychtivě, jak mu pojednou vysvitlo.

„Smutnou písničku. Ale pantátovi jste neřekl.“
Zčervenala.

„Smějete se mně, Rozárko. Půjdu odtud, když jsem řekl, ale — kdybyste taky šla — až si pro vás přijdu.“

Po Rozárčině čele náhlý ruměnek, v očích záblesk radostného překvapení. Okamžik mlčela, pak tišeji, bez výčitky se optala:

„A nebudete si myslet —“

„Ne, nebudu. Půjdete, vidíte —“ naléhal chvatně a dychtivě.

Podala mu ruku.

„A — a co jste zpívala?“

Zasmála se krásným, zvonivým smíchem plným radostné záře.

„Zeptejte se pana barona.“

„Rozárko!“

„Kulichová byla při tom.“

Vešla správcová. Praktikant pozdravil, něco řekl popleteně o kanceláři a chvátil odtud. Ne však rovnou do kanceláře. Chtěl nejprve do čeledníku; zašel tam, když vyzvěděl, že baron se vydal na hon. Petr, jako by se náhodou v čeledníku stavil, pak zavedl řeč s Kulichovou na písničky a že panna Rozárka zpívala panu baronovi.

„To zpívala, tu novou, ale sotva ji dozpívala —“

„Proč —“

„Inu, tak ji dojala, vždyť se dala při ní do pláče!“

„Umíte ji?“

„Jak bych neuměla, vždyť jsem jí Rozárku naučila.“

„Tu bych rád slyšel.“

Stařena bez pobízení začala: „Stála má milá na vysoký skále —“

Praktikant naslouchal dychtivě; smutná píseň ho neroztesknila, ba, když Kulichová dozpívala svým slabým, třeslavým hlasem:

»Tak dlouho tam stála,
až se rozplakala,
pan bůh tě sprovázej,
můj holečku!«

radostně vyskočil a potěšen, ale splašeně děkoval, to že je tuze pěkná písnička. A již byl ze dveří.

XV.

Za čtrnácte dní přijela zas na Střezmíř baronka Malovcová. Za řeči zeptala se bratrance, co idylla, a co žádost, kdy mu bude prodloužena dovolená.

„Na to již čekat nebudu. Pojedu zase do pole.“

„Co se stalo?“

„V létě, když slunce hřálo, bylo tu krásně. Ale podzim začíná zle. Nenadál jsem se, že tak — Podzim, podzim —“ Usmál se významně. „Je ho cítit.“

„Už tu není jako v nebi?“

„Ale je, jenže ne pro každého.“

„Tak almanach de Gotha tu platí —“

„Ba neplatí.“ A zasmál se.

Podívala se na něj zkoumavě, pak se pojednou

otázala, co správceva dcera, co se tak rozkošně směje a krásně zpívá.

„Bude se vdávat, má ženicha.“

„Ahl A kdo je ten šťastný —“

„Hezký mladík, zdejší praktikant, to jest, byl, teď je doma, má zámožného otce.“

„Tak ten praktikant bude v tom nebi!“ Baronka se uštěpačně usmála.

„Ano, bude,“ přisvědčil vážně kapitán.

*

Před Střezmířským zámkem čekal za kalného rána začátkem října kočár rytíře z Bratřic, a u kočáru čekalo všecko jeho „dvořanstvo“: správce se správcovou a Rozárkou, zahradník, kantor Kasal, Severinka kuchařka. Čekali na vrchnost, která odjížděla zase na vojnu. Franc, dnes naposledy v červeném fraku, uložil do kočáru vak, druhý přinesl dlouhý granátník Burian už v plášti. Vanýsek pověděl, že pan baron se zastavil v čeledníku, u staré Kulichové, že jí dává s bohem.

Vyšel v šedivém plášti. Usníval se, ale byl nějak dojatý, jak přišeptal zahradník kantorovi. Podal všem ruku, dal s bohem. Rozárce řekl s úsměvem:

„Mně nezazpíváte — a jedu dál, daleko — víte tu o vysoké skále —“

„Pán bůh vás sprovázej, Milosti,“ odvětila slovy té písně, srdečně, pohnutě.

„A vám dej štěstí, přeju vám upřímně, buďte šťastna.“ Stiskl jí ruku, a rychle vstoupil do kočáru. Granátník Burian vyšvihl se na kozlík ke svému druhu, ten potrlh úzdami. Dvořanstvo se klanělo, pozdravovalo, ve dveřích vzdychala, zaplakala stará Kulichová. Vanýsek měl také oči zakaleny.

*

O vánocích toho roku, na boží hod odpoledne za tiché chumelky zazvonily ve Střezmířském dvoře vesele zvonce na koních zapřažených do městských saní. V těch saních přijel Petr Klen, zámožný měšťan, a Petr Klen mladší, „generál“, jeho syn. Přijeli říci o ruku správcovic Rozárky.

Za soumraku pak jednal v čeledníku sněm o těch námluvách, sněm ne úplný: zahradník, kantor Kasal, Severinka, stará Kulichová a Vanýsek. Ale pak ten sněm měl pojednou plný počet. Náhle frrr — přiletěla Rozárka a s ní její ženich. A tak měli zase „generála“. Ale nic o vojně a bojích, anobrž jen o svatbě. Stará Kulichová s tichým chichotem připomínala Rozárce, teď že si musí zopakovat všechny svatební písničky, všechny svatební —

A kantor Matěj Kasal přilepšiv pravé i levé dírci svého nosu a pak oběma dvěma, muul si ruce a vesele přisvědčoval:

„Ano, ano, to se ví, svatební písničky a pak svatební muzika, tu opatřím já a svatební říkání, to taky já, víme, jak se začíná:

My co partesy nosíme,
také uctivě prosíme,
bylo-li v čem pochybeno,
by nám bylo odpuštěno —.

Všichni se zasmáli, jen zahradník s líčenou vážností vrtěl před nosem svou dlaní roztažených prstův a přísně opakoval:

„Nevím, pane, nevím —“
